

**R. P. Francisci Svarez, Granatensis, E Societate Iesv
Doctoris Theologi, Et In Conimbricensi Academia Olim
Primarij Theologiae Professoris emeriti, Opvs De Triplici
Virtute Theologica, Fide, Spe, Et ...**

Suárez, Francisco

Mogvntiae, 1622

Disputatio 13. De praecepto interioris fidei.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93448](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93448)

Symbolum Athanasij: nam sine dubio multo magis explicitè proponitur fides Trinitatis, & incarnationis in illo symbolo quam sit omnibus ad salutem necessarium. Intelligenda sunt ergo illa verba cum partitione ac commodata, nam Ecclesia, & pastores, ac doctores eius necessaria est fides ad explicata, aliis etiam omnibus necessarium est, ut nihil eorum discrepent, positum autem credendo sufficit simplicibus ea tenere explicitè quæ ad suum statum pertinent, reliqua autem implicitè in fide Ecclesie. Ad loca Patrum, & congruentias, satis ex dictis responsum est. Quod verò tandem additur, quia extra Ecclesiam non est salus, aliqui, ut videre licet in Cano de locis capite 3. propositionem illam, intelligendam esse de generali Ecclesia, prout fuit semper, & non de sola Ecclesia, pro ut specialiter est à Christo instituta: sed non placet responsum, rum quia Ecclesia semper est una, tum etiam, quia Concilia reuera loquuntur de hac Ecclesia Christi, & de illa oportet in aliquo sensu verificari, quod extra illam nemo saluetur. Melius ergo respondendum iuxta distinctionem datam de necessitate in re, vel in voto; ita enim nemo saluari potest, nisi hanc Christi Ecclesiam, vel in re, vel in voto saltem, & desiderio ingrediatur. Ita responderet in simili Belarminus lib. 3. de Ecclesia. 3. Estque manifestum, quia, nullus est in re ipsa intra hanc Ecclesiam, nisi baptizatus sit, & tamen saluari potest qui sicut illi sufficit votum baptismi, ita etiam votum ingrediendi Ecclesiam; idem ergo nos dicimus de quocunque fidei verè poenitente qui baptizatus non sit, siue pervenerit ad fidem explicitam Christi, siue tantum ad implicitam: nam per illam habere potest votum saltem implicitum, quod satis est respectu baptismi, ut D. Tho. in locis supra allegatis docet.

23. Ad fundamentum alterius sententiae, quod præcipue sumebatur ex facto Cornelii, respondemus in primis, si vera esset aliquorum sententia dicentium, Cornelium non fuisse iustificatum priusquam audiret prædicationem Petri, quam August. & Chrysost. in locis supra citatis insinuat, iuxta illam rursus fundamentum quia ex illo facto non probatur, quod fuerit Cornelius iustificatus per fidem implicitam Christi. Nihilominus tamen ut in lib. 1. de Gratia cap. 4. à nu. 9. latius dixi, probabilius est Cornelium fuisse iustum quādo accepit revelationem, ut nuncium ad Petrum mitteret: id enim non obfcurè colligitur ex textu, & est communis sententia Patrum. Quo posito respondemus, non ideo Petrum fuisse missum ad Cornelium, quia cum illa fide, & iustitia quam iam habebat, nullo modo saluari potuisset, sed in primis, quia illa fides erat per se loquendo iam necessaria, & ut baptizari posset, non tantum voto sed re ipsa, ut est per se loquendo necessarium, sicut supra diximus circa testimonium August. Deinde quanquam non esset tantā necessitas, cerè propter magnam utilitatem, & sanctitatis augmentum, & ut fieret capax aliorum sacramentorum, merito illi fieri poterat tantum beneficium. Ac denique aduerto, illam revelationem non fuisse factam Petro principaliter propter Cornelium, sed propter totā Gentilitatē. Aduenerat enim iam tempus à Deo definitum, ut gentes ad Ecclesiam Christi publicè vocarentur, quod antea factum non erat: voluit autem Deus, ut illa prædicatione inciperet à quodam homine iusto, & in quo sibi bene placuerat, illum enim elegerat, ut esset quasi primitivum gentium post Christi mortem.

24. Ad congruentiam quam ex lege veteri illa opinio sumebatur, respondeo, parvi esse momenti, aliqui simili modo probari posset, infantes, qui nunc moriuntur cum solo baptismo detinendos esse aliquo tempore ante ingressum gloriæ, ut prius explicitè in Christum credant, quia etiam legematur, vel scripta nullus infans in gratia, & iustitia defun-

ctus vidit Deum, priusquam speraret in Limbo, & consequenter credere etiam in Christum. Dico ergo fitem, quæ tunc post mortem durabat, & exercebatur, vel etiam augebatur quoad actum, non fuisse per se, & ob necessitatem fidei, sed quasi consecratione quadā, ob imperfectionem illius statum, in quonondum fuerat ianua regni aperta per Christi mortem. Illa vero imperfectio iam nunc cessavit, & ideo fides alterius vitæ per se necessaria non est, sed per accidens, solum ob impedimentum, propter quod etiam nunc pauci sunt adulti qui post mortem fidem non exercent in aliquo tempore, nimirum in Purgatorio, quia habent personalem impedimentum, ut non possint statim in celum euolare. Et ex hac parte multum verisimile est, nullum adultum habentem solā fidem implicitā Christi transire immediatè ab statu huius vitæ, ad statum gloriæ, quia vix fieri potest, ut cum tam parua fide homo distcedat omnino mūdus ab omni culpa veniali, & ab omni reatu poenitentia nebitur ergo in purgatorio, & ibi habere poterit fidem explicitā Christi. Hoc autē nō est per se ob necessitatem, sed ob impedimentum. Vnde si contingat (quod non repugnat) aliquē sic credentē sine tali impedimento mori, ultimam salutē statim consequitur.

25. Ultimo ex dictis colligitur resolutio similis quæstionis de fide explicita Trinitatis. Nam in illa eadem sunt opiniones, eademque rationes dubitandi, & ita nostra etiam resolutio eadem est, namque per se loquendo, hæc fides explicita necessaria est, ut docet D. Thom. in dicta quæst. 2. articulo 8. Et probatur sufficienter ex Marthæ 28. *Predicite Evangelium etc. baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.* Eam enim fidem principaliter voluit nos explicitè profiteri. Vnde etiam rectè colligitur, tam necessariam esse hanc fidem, quam baptismum, est enim baptismus professio huius fidei: nemo autem potest per proprium actum rectè profiteri exteriori fidem, quam non tenet interiori. Accedit quod nō potest haberi fides explicita Christi, sine fide explicita Trinitatis, quia oportet credere Christum esse secundam Trinitatis personam, & ideo ipsemet Dominus hæc duo coniunxit, cum dixit *hec est vita æterna, ut cognoscant te solum Deum, & quem misisti etc.* Vnde Cyrillus lib. 11. in Ioan. capite decimo sexto. inquit, *Non enim aliter rectè pater agnoscitur, nisi filius cognoscatur, neque ergo filius absque cognitione patris, neque uterque absque cognitione Spiritus sancti cognoscitur, eadem enim est ratio de illo, quia perfecta vnius relati notitia, non habetur sine cognitione correlativi: hæc ergo Dei vnitas in Trinitate intelligitur: ex quo inferitur hanc fidem esse necessariam, & in ea distinguimus Christianos ab antiquis fidelibus. Ratio autem est quam retigit D. Thom. quia Deus est principalis, ac per se obiectum fidei, & ideo in hoc perfecto statu gratiæ maximè requiritur fides explicita in mysteriis ad ipsum Deum, ut Deus est, pertinentibus. Nihilominus consequenter dicendum est hanc necessitatem non esse tam rigorosam, ut in re ipsa semper illa fides exigatur, nam in aliquo casu potest votum eius sufficere cum fide implicita, quod eodem modo intelligendum, & probandum est, sicut de fide Christi diximus.*

DISPUTATIO XIII.

De præcepto interioris fidei.

Diximus de necessitate mediæ: dicendum sequitur de necessitate præcepti, prout cadit in actum fidei. Est autem duplex actus fidei scilicet interior, qui partim est in intellectu, & est assensus rerum fidei, partim in voluntate, & est voluntas credendi. Alter actus est exterior, in con-

Fides explicita Christi etiam post mortem per se nō requiritur ante illius aduentum.

Quomodo fides explicita Trinitatis sit necessaria ad salutem.

Actus fidei interior, & exterior.

in confessione fidei confitens, & de utroque dicit Paul. ad Roman. 10. *Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem.* In praesenti ergo disputatione dicemus de praecepto fidei, prout ad internum actum pertinet, in sequenti vero, prout ad exteriorem spectat, & consequenter dicemus de vitiis, & peccatis, quae contra hæc praecepta committuntur.

S E C T I O I.

Virum sit datum aliquod praeceptum de actu interioris fidei, & quo iure datum sit.

Pro parte ne
gent prima
dubitandi
ratio bi
membris.

2. membrum
quoad ius
naturale im
pugnatur,

Impugnatur
deinde quo
ad ius super
naturale, tñ
ex Caetano.

Tum ratione
difficili.

1. Assertio.

Ratio dubitandi est, quia vel hoc praeceptum est iuris Ecclesiastici aut diuini: neutrum autem videtur dici posse. Non quidem primum, quia praecepta Ecclesiastica non dantur de actibus merè internis, quia sicut illi actus non subsunt cognitioni humanæ, ita neque subiiciuntur humanis legibus. Nec etiam secundum, quia vel tale praeceptum esset iuris diuini naturalis: vel supernaturalis: neutrum autem dici posse videtur. Probatur prima pars, quia actus fidei est supernaturalis, ius autem naturale non potest præcipere, quæ supernaturalia sunt, quia sunt altioris ordinis, item quia supernaturalia non percipiuntur cognitione naturali, ius autem naturale vel nihil est aliud nisi cognitio ipsa naturalis, vel non nisi per illam nobis proponitur: non potest ergo praeceptum esse iuris naturalis. Neque etiam supernaturalis, primo, quia ut obicit Caetan. 2. 2. quæst. 10. art. 1. Fides pertinet ad conditionem quandam superantem naturam hominis; & dignitatem, ac statum eius, ergo non potest illi præcipi, sicut, inquit, non potest Rex præcipere communi, & vulgari civi ea, quæ sunt propria status nobilium, ita ergo non potest homini præcipi, ut ascendat ultra gradum, & statum humanæ naturæ, neque ut illos actus exerceat, qui ad statum naturalem eius non pertinent. Secundò, etiam difficilius, quia omne praeceptum imponitur illi, quia potest illud cognoscere prius quam praecepto obligetur, quia non obligatur, nisi media cognitione, praeceptum autem fidei tale est, ut non possit cognosci prius quam obliget: imò neque prius quam exerceatur, quia non potest cognosci, nisi per ipsam fidem: ergo nunquam potest incipere obligare, quia deberet obligare hominem nondum credentem, quod videtur impossibile ob rationem factam.

2. Nihilominus dicendum est primò, datum esse hominibus aliquod praeceptum obligans ad interiorem fidem. Hæc assertio communis est Thomistarum, & certa secundum fidem: habetur expressa 1. Ioannes 3. *Hoc est mandatum eius, ut credamus in nomine filii eius.* Deinde colligitur ex quadam certa regula, quod omnia quæ in scriptura proponuntur sub comminatione æternæ damnationis, posita sunt sub rigoro praecepto, sicut Paulus post multa quæ dixerat ad Galat. 5. subiunxit, *qui talia agunt, regnum Dei non possidebunt, & sicut Christus dixit Ioann. 6. Nisi manducaueritis carnem filii hominis, &c. non habebitis vitam in vobis*, nam inde optimè colligitur praeceptum, & ratio est, quia nemo damnatur nisi propter peccatum, omne autem peccatum est contra praeceptum iuxta definitionem suam, at verò fides exigitur in scriptura sub tali comminatione. Matth. ultim. *Qui non crediderit condemnabitur*, ad Hebr. 2. *Quomodo nos effugiemus, si tantam neglexerimus salutem?* & cap. 10. *Iustus ex fide vivit, quod si subtraxerit se, non placebit anima mea.* Est ergo fides sub praecepto rigorosè obligante sub reatu æternæ damnationis. Et hoc modo dixit Cyrillus Hierosolymitan. catechesi 5. *Cave ne ob infirmitatem pereas, ubi loquebatur de fide symboli, & similiter Irenæus li-*

bro 3. contra hæreses cap. 21. *Ignorantes*, inquit, *eum, qui ex virgine est, privantur munere eius, quod est vita æterna.* Et huiusmodi videri possunt in Gregor. lib. 1. Regum cap. 16 & lib. 7. epistolarum epistola 47. & in August. & aliis superiore disputatione allegatis, hæc enim assertio etiam sequitur ex ibi dictis, nam ea, quæ sunt media necessaria ad salutem, si consistant in actu libero, & humano, etiam sunt sub praecepto, quia ut ibi dixi vel ipsa necessitas medijs oriatur ex praecepto, vel illud secum adducit, quia maxime præcipiuntur illa quæ ad salutem necessaria sunt: nam hoc præcipue pertinet ad bonam, & prudentem gubernationem, Deus enim præcipue intendit salutem hominum: ergo maxime etiam præcipit, quod ad illam consequendam necessarium est: cum ergo fides sit necessaria ad salutem, manifestum est de illa datum esse praeceptum, cum ipsa in actu humano, & libero posita sit.

3. Dico secundo hoc praeceptum secundum substantiam suam iuris diuini, est aliquo modo naturalis, & aliquo modo supernaturalis. De prior parte assertionis nulla est difficultas tum propter rationem in principio factam, quia hoc praeceptum est de actu maxime interno, tum etiam, quia est de actu supernaturali, & de fundamento supernaturali iustitiæ, ad quam solus Deus poterat hominem obligare: illud autem praeceptum dicitur esse diuini iuris, quod Deum ipsum habet authorem immediatum, & proximum. Ut autem altera pars intelligatur, sciendum in primis est, ius naturale duobus modis dici posse. Vno modo per ordinem ad rationalem naturam purè sumptam, id est, ut tendentem in naturalem finem, & distantem per solum lumen naturalis rationis. Alio modo dicitur ius naturale per connaturalitatem ad gratiam, seu ad supernaturalem finem, ad quem homo elevatus & ordinatus est, quomodo dicuntur homines Gentiles potuisse saluari in lege naturæ, non quia per solam rationem naturalem saluari possent, sed quia tunc non habebant praecepta diuina nisi connaturalia, vel naturæ, vel gratiæ, ut latius in materia de legibus tractatur.

4. Secundum observandum est, aliud esse loqui de cognitione Dei, aut rerum agendarum ab homine rectè, & honestè, aliud verè esse loqui de cognitione per fidem, utrumque enim cadit sub obligationem aliquo modo naturalem, sed non eiusdem rationis. Vnde si loquamur absolute de cognitione, quæ per scientiam, vel aliquam fidem humanam & prudentem haberi potest, lex purè naturalis consistens in dictamine rationis fundato in solo naturali lumine obligat ad habendam, & procurandam veram Dei cognitionem. Primò, quia est ultimus finis in quem non potest tendere convenienter nisi illam cognoscat. Secundò quia lex naturalis obligat ad diligendum Deum, & sicut Deum glorificandum, quod facere homo non potest, nisi verum Deum cognoscat, & consequenter necessarium est cognoscere alia, quæ ad honestè vivendum, & secundum rectam rationem sunt necessaria propter easdem rationes.

5. At verò superior cognitio, quæ est per fidem, non potest hoc modo pertinere immediatè ad legem purè naturalem propter rationes supra factas. Nihilominus tamen servata proportionem hinc colligimus praeceptum huius fidei pertinere ad legem naturalem secundum modo sumptam, id est, connaturalem gratiæ, & statui viatoris tendentis in supernaturalem finem: nam sicut Deus, ut author naturæ comparatur ad naturam rationalem, ita Deus ut author gratiæ, & ut obiectum supernaturalis beatitudinis comparatur ad hominem elevatum per gratiam ad illum finem: ergo sicut naturalis cognitio veri Dei, est de iure naturali puro: ita supernaturalis cognitio Dei, ut finis supernaturalis, est de iure

2. Assertio.
Quæ sit hoc
praeceptum
fidei inter-
nz.

Ius naturale
dupliciter
viaturatur.

Quæ cogni-
tio Dei sit
praecepto.

Fidei interne
praeceptum
esse iuris na-
turalis secun-
do modo o-
stenditur.

inre connaturali gratiae, militat enim eadem rationes, quia sine tali cognitione non potest homo recte instituere vitam in ordine ad illum finem, neque illum diligere, & honorare sicut oportet. Et confirmatur à posteriori. Nam hoc praeceptum obligavit homines in omni tempore, etiam legis naturae, quae ita appellatur, quia non habebat specialia praecepta divina posita praeter ea, quae erant connaturalia gratiae in illo statu: ergo inter illa hoc praeceptum continetur. Dices hanc rationem probare de aliqua cognitione supernaturali, non vero in speciali de cognitione fidei. Respondeo, idcirco nos non esse loquutos absolute de gratia, sed de gratia vix: nam Deus convenienter statuit non dare hominibus immediate illam beatitudinem, nisi prius per sua opera in illam tenderent, & ideo non contulit illis supernaturalem cognitionem claram, sed obscuram, quae erat aptior ad meritum, & ad obsequium non solum voluntatis, sed etiam intellectus illi praestandum. Hoc ergo statu supposito, dicimus illud esse connaturale praeceptum fidei: & ideo non tantum in statu naturae lapsae, sed etiam in statu innocentiae, imò & in ipsis Angelis in statu viuentium est hoc praeceptum.

6. Adde verò ulterius etiam esse hoc praeceptum consentaneum ipsi rationi mere naturali, & quodammodo in illa radicaliter fundatum, saltem remore, iuxta illud Augustini de praedestinatione Sanctorum capite septimo, *posse habere fidem naturae est hominum, habere autem gratia est fidelium*: nam ad hunc modum loqui possumus cum proportionem de praecepto, ad hoc autem declarandum, quasi per partes, aduerto praeceptum hoc partim negativum esse, partim positivum, & utrumque membrum duas obligationes imponere. Prima obligatio negativa est non repugnandi fidei semel sufficienter propositae, id est, non dissentire illi, vel tanquam falsam repudiare, & ad hanc etiam obligationem pertinet non retrocedere ab illa fide semel recepta, & quoad hanc partem est hae obligatio valde conformis rationi naturali, quod sensit Divus Thom.

2. 2. quae 10. articulo 1. ad primum dicens, *Habere fidem non est in natura humana, in natura tamen humana est, ut mens hominis non repugnet interiori instinctui, & exteriori veritati praedicationi*. Ratio autem est, quia supposita sufficienti propositione fidei, naturalis ratio dicat, ut non credatur esse falsum, quod tanto Dei testimonio confirmatur, quia naturale lumen rationis ostendit Deum non posse mentiri; ergo hoc de Deo cogitare est iniuria, quae ipsi Deo fit contra rationem naturalem. Dices. Qui dissentunt rebus fidei, & illas falsas esse dicant, non ideo ita existimant, quia putant Deum mentiri, sed quia non credunt Deum eas dicere: & ita non irrogant Deo praedictam iniuriam naturalis rationi contrariam. Respondetur hoc ipsum esse contra rationem naturalem, quia sufficiens propositio fidei evidenter ostendit esse credibile, Deum illas res dicere, ut supra ostensum est, & ideo etiam contra naturalem prudentiam est illas non admittere; ut à Deo dictas. Et hinc fit, ut qui illas falsas existimat, etiam faciat iniuriam veritati Dei: nam si mihi sufficienter proponatur aliquid, ut dictum, vel mandatum à Rege, ita ut non possim prudenter aliud existimare, iniuriam faciam Regi, si illud non suscipiam, ut dictum, vel praeceptum regium: ergo idem est multo maiori ratione respectu Dei, & ideo qui sic tergiversatur contra fidem sufficienter propositam, licet aperte non fateatur Deum falsum dicere, moraliter non minus culpatur, quam si id diceret, praesertim quia, ut in superioribus vidimus, Deus revelando res fidei, non tantum dicit res ipsas, sed etiam dicit se dicere, quia totum hoc est necessarium ad certitudinem fidei, & ideo, qui negat Deum has res dixisse eo ipso tribuit Deo falsitatem, & mendacium, quod est contra rationem naturalem.

7. Altera obligatio huius praecepti negativa est, ut contra res fidei, neque dubium, neque formido admittatur, utique voluntarie, ac deliberatè, nam de his actibus dantur praecepta. Ratio huius obligationis est, quia de ratione fidei est summa certitudo, ut in superioribus visum est: dubium autem, seu formido excludit certitudinem: destruit ergo fidem: ergo eodem praecepto, quo tenemur non recedere ab hac fide, nec rebus eius dissentire, tenemur etiam de illius veritate non dubitare. Unde hae obligatio formaliter, & in se considerata magis supernaturalis est, quia illa existimatio de tanta certitudine fidei nimis supernaturalis est. Nihilominus tamen etiam hae obligatio est valde conformis lumini, & rationi naturali, & saltem remore potest in illa fundari, quia naturalis ratio dicat Deum esse primam, infallibilem veritatem: ergo dicat esse intrinsecè malum, & contra rationem non solum credere, sed etiam suspicari de Deo mendacium, aut deliberatè timere ne sit falsum, quod ipse asseruit. Sed qui dubitat de veritate rei revelatae per fidem eo ipso suspicatur, vel timet ne Deus falsum dixerit, iuxta discursum factum in praecedenti puncto: ergo praeceptum prohibens simile dubium est valde fundatum in ratione naturali.

8. Altera pars obligationis huius praecepti positiva est ut diximus, & in duas alias subdividi potest. Prima est obligatio, quae insurgit ad credendum facta sufficienti propositione fidei, quae dici potest obligatio quoad exercitium actus: nam obligatio quoad specificationem sub prima obligatione negativa includitur: nam cum is, qui sufficienter fidem audiuit, teneatur ab ea non discedere, eo ipso etiam obligatur, ut si velit aliquem actum elicere, ille sit actus credendi, & non contrarius, quae est obligatio quoad specificationem actus: per hoc autem praeceptum, ut affirmativum est, obligatur homo non tantum ad speciem actus, sed etiam ad exercitium eius, & absolute ut velit credere, quae obligatio in effectu, & actualiter non insurgit, donec fides sit sufficienter proposita. Dico autem in effectu, & actualiter, quia praeceptum ipsum ex se potest dici obligare omnes, postquam sufficienter promulgatum est, tamen de facto non obligat vnumquemque, donec illi sit fides proposita, siue illa dicatur non obligatio, siue excusatio, quod pertinet ad questionem de nomine, & ita dixit Christus Dominus. *Si non venissem, & loquutus es fuisset, peccatum non haberent: nunc autem excusationem non habent de peccato suo*. Unde à contrario, facta sufficienti praedicatione, nulla relinquitur excusatio: tunc ergo insurgit actualis obligatio. Et ratio est, quia ipsa fides proponitur, ut maxime necessaria ad salutem, ad quam non satis est non discredere, sed oportet credere: ergo insurgit positiva obligatio credendi, & hae obligatio in se est maxime supernaturalis absolute loquendo. Nihilominus tamen etiam habet magnum fundamentum in ratione naturali. Primum quidem, quia ratio naturalis dicat esse dandam fidem, ubi secundum iudicium prudentiae constet rem esse maxime credibilem: hoc autem evidenter convincitur de fide Catholica sufficienter proposita, ut in superioribus ostensum est: ergo facta tali propositione est fides conformis dictamini rationis naturalis. Secundo quia primae veritati non solum debetur non discredere dictis eius, sed etiam illis credere: nam etiam inter homines heretici iniuria homini bonae fidei, & magnae auctoritatis, non tantum discredendo, sed etiam non credendo: nam hoc ipsum includit quandam tacitam dubitationem de veritate illius. Tertiò quia homo non credendo, temerè se exponit periculo damnationis: quod est contra naturalem rationem.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem inducat praeceptum positivum fidei interioris.

Quam obligationem

Quod, & quale sit præceptum audiendi, & inquitur de fide.

9. Ultima obligatio etiam positiva est obligatio audiendi, inquirendi, seu addiscendi ipsam fidem, quæ in hoc differt à præcedente, quod illa supponit auditum fidei, & ideo non difficile intelligitur, quomodo insurgat: hæc autem supponitur antecedere: nam dicitur obligare ad audiendum, seu discendum, ideoque difficile intelligitur quomodo incipiat ligare hominem, aut quomodo possit in ratione naturali fundari, etiam remotè. Vnde fateor hanc obligationem esse maximè supernaturalem, & non posse in homine inchoari, seu illi applicari, donec Deus sua gratia incipiat illuminare, & excitare hominem, siue exterius per homines, siue interior per suas inspirationes: posita autem hæc inspiratione paulatim insurgit ista obligatio, iuxta modum inspirationis, & conditionem, seu necessitatem hominis. Itaque si sit homo infidelis, qui in erroribus contra lumen naturale decinetur, incipiet remorsum conscientie sentire circa ipsosmet errores, & tunc incipiet obligari ad quærendam veritatem in illa materia, & tunc si cum diuino auxilio fecerit, quod in se est, paulatim magis, ac magis illuminabitur, atque ita etiam magis, ac magis obligabitur ad inquirendam veritatem, donec ad sufficientem fidei propositionem perueniat. Et hic videtur esse ordinarius modus in hominibus fide carentibus, quia inter eos nullus est, qui etiam in naturalibus non erraret: si autem contingeret non errare in iis, excitabitur à Deo interior, ut altioris Dei cognitionem quærat, vel etiam sæpè per publicam famam Evangelicæ veritatis, instigante etiam interioris Spiritu sancto potest talis dubitatio interior concipi, quæ obliget hominem ad inquirendam veritatem, & per eundem à Deo eo modo, quo potuerit, ut ipsum illuminet: his ergo, & similibus modis inchoari potest hæc obligatio, & ita etiam potest semper iuari discursu naturali, quia semper id proponitur, ut necessarium, vel maximè conueniens, vel ad honestè viuendum, vel ad finem ultimum consequendum: dicitur autem naturalis ratio teneri hominem ad hoc procurandum. Et iuxta hæc accommodanda sunt, quæ in lib. 10. de legibus cap. 2. nu. 8. diximus.

Fit satis rationi dubitandi in n. 1.

10. Ex quibus facile est respondere ad rationem dubitandi in principio positam, concedimus enim in primis hoc præceptum non esse purè humanum quoad substantiam suam, ut probat sufficienter ratio facta: dico autem, quoad substantiam, quia quo ad modum, vel determinationem potest aliquid habere ex præcepto Ecclesiæ, ut infra dicam. Deinde concedimus, præceptum hoc esse simpliciter supernaturale, quatenus habeat conformitatem cum ratione naturali, ut explicauimus.

Ad 1. Impugnationem ex Caietano contra 2. membrum ibid.

11. Ad primam autem obiectionem contra hoc membrum ex Caietano sumptam, respondetur, quatenus supernaturalis perfectio sit supra dignitatem naturalem hominis, nihilominus potuisse Deum constituere hominem in illo gradu, & dignitate superiori independentem à consensu, vel voluntate eius, sicut creauit, & ordinauit hominem ad finem supernaturalem ex sua mera voluntate, & potestate: facta autem hac institutione potuit etiam præcepta illi imponere, ei dignitari & statui consentanea. Adde etiam inter homines posse aliquid simile fieri: nam potest Princeps, vel Pontifex constituere infimum hominem in statu nobilium, etiam obligando illum, si oportuerit, ad ascendendum ad illum gradum, & tunc imponere illi præcepta, illi gradui, & statui consentanea: multo ergo facilius id potuit facere Deus.

Ad 2. Impugnationem.

12. Ad secundam obiectionem respondetur in primis obligationem credendi posse cognosci per fidem humanam sufficientem ad obligandam conscientiam, priusquam homo illam obligationem adimpleat credendo: nam ut præceptum obliget

fatis est, quod per testes fide dignos proponatur, etiam si neque in se videatur, nec etiam ab ipso met Principe immèdiatè audiatur. Sic ergo facta sufficienter propositione fidei, per eandem potest homo habere quandam certam fidem humanam, quæ dicitur secundum rectam rationem fidem illam suscipiendam esse. Vnde ulterius dicimus, ut præceptum hoc obliget, satis esse, quod sufficienter proponatur, & quod sit euidenter credibile tale præceptum à Deo manare: hoc autem iudicium ante fidem præcedere potest, ut in superioribus visum est. Denique illud iudicium, quod præcedit in intellectu ante voluntatem credendi satis esse potest ad applicandam homini obligationem huius præcepti, quia illud iudicium non tantum proponit voluntatem illam distando esse honestam, vel vtilem, sed etiam necessariam ad salutem, & iustitiam. Verum est tamen non oportere ut homo tunc distinctè cognoscat præceptum illud esse supernaturale, vel obligare ad actum supernaturalem in actu signato conceptum, ut sic dicam, sed satis est, ut cognoscat, & iudicet hoc esse credendum firmam, & certam fide: nam ibi confuse continetur supernaturale præceptum, & quodammodo in actu exercito comprehenditur etiam supernaturalis fides, quia talis, & tanta fides, non nisi supernaturalis esse potest.

13. Sed instari potest, quia sequitur peccare hominem tunc, si non credat, duplici peccato, seu malitia, altera contra dictamen naturalem rationis, altera contra præceptum supernaturale, quod non videtur admittendum. Respondetur negando sequens, quia licet verum sit hominem tunc transgredi præceptum supernaturale, & agere aliquomodo contra rationem naturalem, nihilominus proxima regula, contra quam peccat, est supernaturale præceptum, ratio verò naturalis se habet remotè, & tanquam applicans supernaturalem regulam, & ideo dicunt Theologi per tale peccatum per se primo auerti hominem à Deo sine supernaturali, consequenter etiam auerti à Deo ut naturali: nihilominus tamen malitia vna est, quia ex proxima regula sumitur, quatenus eminenter totum id continet. Est optimum exemplum in violatione legis humanæ: nam per illam consequenter violatur lex illa naturalis, quæ superioribus obedire præcipit: nihilominus tamen malitia vna est, quia vna etiam est regula proximalis actus, ita etiam in præfenti dicendum est.

SECTIO II.

Virum præceptum obligans ad credendum sit proprium, & speciale virtutis fidei, vel ad aliam virtutem pertineat.

Hæc quæstio licet non soleat hoc loco tractari, mihi necessaria visa est, tum ad distinctè intelligendam hanc obligationem, & peccata, quæ contra illam committi possunt, tum etiam quia non caret difficultate: ad quam intelligendam, & sensum quæstionis explicandum aduerto duobus modis posse aliquem actum virtutis cadere sub præceptum, primò per se, & ex vi talis virtutis, sicut actus ieiunii, verbi gratia, quando præcipitur speciali, & proprio præcepto, obligat intra rationem virtutis temperantiæ, quando verò cadit sub obligationem solum ex voto, vel obedientia, vel ex peculiari necessitate ad seruandam castitatem, tunc non ex vi temperantiæ, sed religionis, obedientiæ, aut castitatis oritur talis obligatio. Ex qua differentia oritur alia, quia quandiu peccatur contra præceptum primi generis, committitur malitia temperantiæ contrariæ: in posteriori autem modo solum peccatur contra religionem, vel obedientiam, vel

Sensus quæstionis expressus.

vel castitatem, vel in vniuersum contra illam virtutem à qua oritur obligatio.

Ratio dubi-
tandi.

2. Hinc oritur ratio dubitandi in proposita questione: videtur enim quod obligatio ad credendum semper oriatur ex alia virtute, & non ex ipsa fide, & consequenter, quod præceptum fidei non sit speciale, sed commune, seu potius pertinere ad alias virtutes. Probatur assumptum, quia fides dupliciter considerari potest, scilicet vel vt speculatiua, id est, vt merè ordinatur ad cognitionem propter cognitionem, vel vt practica, id est, vt ordinatur ad opus. Priori modo non videtur cadere sub præceptum: posteriori autem modo cadit sub præceptis aliarum virtutum. Probatur minor quoad priorem partem, quia omnis obligatio præcepti est moralis: fides autem quatenus speculatiua, est merè intellectualis: ergo vt sic non cadit sub proprio præceptum. Et confirmatur à simili, quia naturalis cognitio, vel scientia, vt intellectualis est, non cadit sub proprio præceptum, vt docuit Aristod. libro secundo. Summ. tractatu 19. cap. 2. quæst. 1. ad quartum, vbi consequenter ait ignorantiam, vt scientie oppositam non esse speciale peccatum, quia de cognitione per se non datur præceptum, & similiter Caieranus 1. 2. quæst. 76. art. 2. dixit virtuti intellectuali non opponi morale peccatum: ergo nec de illa datur morale præceptum: imò de ipsa prudentia dicunt multi Theologi non dari speciale præceptum, quia intellectualis est, & contra illam non peccatur, nisi peccando contra aliquam aliam virtutem moralem voluntatis, seu appetitus, vt latè probat Vasq. 1. 2. dist. 119. c. 2. Altera verò pars minoris probatur, quia si fides consideretur, vt necessaria ad amandum Deum, obligatio ad illam orietur ex præcepto charitatis, si verò sit necessaria ad vincendam, verbi gratia, tentationem castitati contrariam iuxta illud 2. Petri 5. *Cui resisti te fortis in fide*, & illud ad Ephes. 6. *Sumentes scutum fidei*, sic obligatio credendi oriatur ex præcepto castitatis, & in vniuersum ex præcepto illius virtutis, contra quam pugnat tentatio. Et ratio generalis est, quia præceptum obligans ad finem, obligat etiam ad media: ergo sub nulla ratione dari videtur speciale præceptum fidei.

Viri resolu-
tio, datur
speciale præ-
ceptum per
se obligans
ad actum
fidei.

Ratio à po-
tentiali,

Probatur de-
inde de præ-
cepto in ma-
teria fidei
speculatiua,
autem.

3. Nihilominus dicendum est dari in fide speciale, & proprium præceptum ad illam pertinens, etiam vt præcisè spectatam, sine obligatione aliarum virtutum proximè, & per se ad ipsam fidem non pertinentium. Hanc assertionem existimo certam, & communem Theologorum: nam in hoc sensu loquuntur de præcepto, cum affirmant illud dari de fide: in terminis illam docent Valent. 2. 2. disp. 1. quæstione 2. puncto 5. Azor libro 8. institution. Moral. cap. 27. quæst. 8. Sanch. lib. 2. Decalog. cap. 1. num. 2. & alij recentiores. Ex contrario id manifestè probatur. Nam datur speciale peccatum fidei contrarium, vt infidelitatis, seu hæresis, de quo apertè loquitur Concilium Tridentin. Sessione sexta, cum dicit fidem non amitti per omne peccatum mortale, sed per infidelitatem illi contrariam. peccatum autem speciale supponit speciale præceptum, vt constat; datur ergo speciale præceptum fidei.

4. Vt autem illud explicemus, & ex propriis probemus, distinguamus duplicem materiam fidei, vna est rerum pertinentium ad Deum, alia est rerum pertinentium ad mores; quoad priorem certum est, & propter illam, seu propter cognitionem ipsius Dei, datum esse speciale, ac proprium præceptum fidei. Ratio est, quam tetigit D. Thom. 2. 2. quæst. 2. art. 7. & 8. quia Deus est primum, ac per se obiectum fidei, in cuius cognitione maiori ex parte hominis perfectio consistit, vt dixit Dionysius capite 4. de diuinis nominibus, & in ordine naturali cognouit Aristoteles 10. Ethicorum capi-

Suarez de Fide.

te 7. & 8. ponens summam perfectionem hominis in cognitione summi veri; vt etiam Diuus Thomas attigit 2. 2. quæstione 167. articulo 1. ad primum. Sic ergo in ordine supernaturali, supernaturalis cognitio Dei, quæ est per fidem, per se ac directè præcipitur propter perfectionem ipsius hominis, vnde non refert, quod hæc fides Dei ordinetur ad amorē eius, & quod ille præcipue intēdatur, nam hoc spectat ad finem extrinsecum fidei, qui potest dici finis principalis præcipientis potius, quàm præcepti. Vnde est valdè considerandum, quod licet fides Dei sit medium ad spem, vel charitatem, non est tamen purè medium, sed habet in se honestatem, & perfectionem propter quam per se intenditur, & præcipitur: sic ergo datur speciale præceptum, quod optime explicatur, & confirmatur ex illo Pauli. *In caritatem redigentes intellectum in obsequium Christi*, nam inde colligitur præcipi hanc fidem, vt intellectus specialiter subiiciatur Deo.

Obiectio,

5. Dices hoc magis videri pertinere ad religionem, cuius proprium est cultum præbere Deo. Respondetur religionem respicere Deum vt supremum, Dominum, & vt habet summam quandam excellentiam propter quam honorandus est: fides verò respicit Deum, vt primam veritatem, cui peculiari modo intellectus subiiciendus est, & captiuandus. Vnde sicut charitas differt à religione quia respicit Deum, vt bonum, non vt excellentem; ita etiam fides differt, quia respicit Deum, vt summam veritatem, & ita exhibet illi peculiarem subiectionem distinctam à cultu religionis: ita ergo de actu fidei erga Deum datur speciale præceptum distinctum à præcepto religionis. Tandem potest idem confirmari ex eo, quod fides Dei est per se primo necessaria ad iustitiam, dicere verò potest aliquis ex hoc capite oriri potius obligationem, vel iustitiæ ad Deum, vel charitatis etiam ad Deum, vel ad se ipsum: nam his titulis maxime tenetur homo procurare iustitiam, seu peccatorum remissionem. Veruntamen hoc habet locum considerando fidem tantum, vt medium: tamen quia ipsa ita est necessaria ad alios actus iustitiæ, vt sit etiam veluti pars quædam ipsius iustitiæ, seu inchoatio, & fundamentum eius, ideo etiam ipsa per se, & propter se propriam affert præcepti obligationem, & maxime prout ad Deum cognoscendum terminatur: sic enim in ea suo modo consistit huius vitæ participata felicitas iuxta illud: *hec est vita æterna, vt cognoscant te solum verum Deum*: de hac ergo parte nulla potest esse ratio dubitandi.

Confirmat.

6. De altera verò parte, prout fides circa mores versatur, aliqui putant, quanuis necessarium sit, hanc partem materiæ fidei cognoscere, & credere, iuxta dicenda in sectionibus sequentibus: nihilominus necessitatem illam non oriri ex speciali præcepto fidei, sed ex aliis præceptis, quæ nos obligant ad honeste viuendum, quia illa consequenter obligat ad procurandam cognitionem necessariam ad honeste viuendum: quod non est improbabile, & in aliis casibus particularibus aliquid simile nos postea admittimus. Nihilominus tamen loquendo generatim de hac obligatione existimo pertinere ad speciale præceptum fidei, ac proinde huiusmodi præceptum extendi ad materiam moralem fidei. Ratio est, quia imprimis fides non versatur circa hanc materiam practico modo, id est, imperando, seu distando in particulari quid sit agendum, quod pertinet ad prudentiam, sed attingit illam materiam speculatiuo modo, cognoscendo veritatem illorum principiorum moralium. Deinde huiusmodi cognitio est per se necessaria ad perfectionem status hominis Christiani, vt Christianus est, nimirum, vt sit proximè aptus, & bene instructus ad Christianè viuendum. Ad hoc autem sine dubio tenetur homo ex aliquo præcepto,

Præceptum
hoc fidei et-
iam ad ma-
teriam mo-
ralem exten-
di probatur.

T 2

& non

& non alicuius alterius virtutis particularis: ergo maxime fidei. Nec potest dici, quod pertineat solum ad collectionem preceptorum aliarum virtutum, tum quia hic est specialis actus, & habet propriam, & specialem honestatem, & rationem propter quam precipiatur, tum etiam, quia ignorantia fidei etiam quoad hanc partem est speciale peccatum, nam in hac etiam materia morali potest peccatum hæresis committi: ergo etiam hæc obligatio oritur ex speciali precepto fidei.

Satis fit rationi dubitandi in principio positum.

7. Ad rationem dubitandi in principio positam in primis nego ignorantiam non esse speciale peccatum, de quo infra ex professo dicendum est. Deinde nego in ordine naturali non dari speciale preceptum obligans ad aliquam scientiam, vel cognitionem habendam: nam ut supra dixi homo etiam in puris naturalibus creatus habet et preceptum cognoscendi Deum verum, & similiter haberet obligationem sciendi naturalia precepta decalogi, sicut nunc illam habent Gentiles, etiam si contingat inuincibiliter ignorare fidem Christianam, quantum in hoc aliqua differentia inter naturalem cognitionem, & fidem notari possit.

Actus intellectus non cadit sub preceptum nisi sit aliquo modo liber.

8. Vnde ulterius, ut difficultas illa melius intelligatur, aduertendum est actus intellectus non caderet sub preceptum nisi prout habent aliquem ordinem ad actum voluntatis, quia nullus actus precipitur, nisi quatenus potest esse liber, sicut non precipiuntur actus exteriorum membrorum, nisi quatenus ex imperio libero exerceri possunt: actus autem intellectus non est per se liber, sed solum prout à voluntate imperari potest: ergo non est materia precepti, nisi prout dicit ordinem ad voluntatem, id est, quatenus ex eius motione liberè fieri potest: duobus autem modis potest intellectus pendere à voluntate in suo actu, primo in acquisitione scientiæ, vel cognitionis, & in usu, seu exercitio eius. Secundo quoad speciem non tam ex parte obiecti, quam ex parte actus, quoad determinationem eius. Priori modo pendet à voluntate non tantum fides Christiana, sed etiam naturalis cognitio, & scientia, ut per se notum est, posteriori autem modo pendet à voluntate fides huc Christiana, siue quæcunque alia, ut in superioribus dictum est. Hinc D. Thomas 2. 2. quæstione 166. specialem ponit virtutem, quam studiofitatem vocat, cuius officium est ponere medium in his, quæ pertinent ad cognitionem, ut neque homo sit negligens in procuranda cognitione utili, vel necessaria secundum rectam rationem, neque nimis curiosus in cognitione rerum inutilium: hæc ergo virtus etiam in ordine ad supernaturalem cognitionem locum habet, eritque virtus per se infusa, sicut esse possunt alie virtutes morales quatenus connaturali regulæ commensurantur: hæc autem virtus circa cognitionem scientiæ in ordine ad acquisitionem eius versari potest: præter hanc verò necessaria est in fide specialis virtus voluntatis: quæ inclinat ad capiendum intellectum, quam Theologi vocant piam affectionem voluntatis, & supra diximus esse in voluntate non tantum in actu, sed etiam in habitu; speculatiua quæstio esse potest, an sit virtus distincta à studiofitate infusa; probabiliter enim distingui potest, quia potest aliquis esse diligens in acquirenda cognitione rerum fidei, & esse parum affectus, & pius in credendo: facile etiam sustineri potest esse eundem habitum, qui hæc omnia officia exercet circa materiam fidei, sæpe enim contingit eandem virtutem esse magis, vel minus perfectam circa diuersa munera sua; quidquid verò sit de habitu distinctione, de qua supra disp. 7. sect. 2. numer. 9. ad has virtutes studiofitatis infusæ, & piæ affectionis in credendo pertinent specialia precepta, seu obligationes fidei: nam ad piam affectionem pertinet obligatio firmiter credendi, & abiiciendi

Natura virtutis studiofitatis explicatur.

An habitus piæ affectionis à virtute studiofitatis distinguatur.

omnem dubitationem, vel errorem contrarium: ad studiofitatem verò pertinet obligatio adhibendi diligentiam ad sciendum ea, quæ à fideem pertinent, a qua licet fides formaliter sit virtus intellectus, quatenus verè est actus liber in exercitio, & specificatione, capax est proprii precepti formaliter, ut sic dicam, pertinentis ad virtutem voluntatis, ut explicatum est.

SECTIO III.

Quarum rerum fides fuerit in precepto in lege natura, & veteri.

Quæstio hæc ferè explicata est in disputatione præcedenti, tamen quia specialiter illam attigit D. Thom. 2. 2. quæst. 16. artic. 1. & quia fundamentum esse potest eorum, quæ in sect. seq. dicenda sunt, & ut integra doctrina omnium habeatur, eam breuiter expediemus.

2. Dico igitur primo, in omni tempore datum esse preceptum credendi, Deum esse. Hæc assertio est communis scholasticorum in 3. dist. 25. Probatur primo ex illo principio, quod omnia quæ sunt necessaria necessitate mediæ, & consistunt in actu humano sunt etiam præcepta, cognitio autem Dei ex fide est necessaria necessitate mediæ, resse Paulo, ut supra latè visum est: ergo talis fides semper fuit in precepto. Secundo quia fides Dei supponitur necessaria ad omnem fidem aliorum mysteriorum, ut supra declarauimus: ergo etiam preceptum huius fidei necessario supponitur ad quæcunque præcepta aliarum rerum credendarum. Sed obicit potest D. Thom. 2. 2. q. 16. art. 11. ubi ex hoc ipso fundamento videtur docere in lege veteri non fuisse datum preceptum credendi Deum esse, quia autoritas præcipientis debet supponi ad præcepta legis, cum ab illa autoritate dimanent, & similiter dicit idem D. Tho. 2. 2. q. 104. art. 2. ad tertium, fidem ex parte obiecti esse priorem obedientia, quia proponit autoritatem præcipientis. Respondetur mentem D. Thomæ fuisse docere preceptum hoc non esse proprium legis veteris, fuisse enim semper diuinum, & naturale, modo supra explicato, & ideo in lege veteri potius supponitur, quam tradatur: atque hæc ratione distingui solet lex illa à fide, & hoc modo dicitur non esse in ea tradita specialia præcepta fidei, quomodo autem possit sub preceptum fidei cadere ipsæmet authoritatis præcepti, in prima sectione à nobis explicatum est, quia potest sufficienter proponi, ut dignus, cui credatur, & cui secundum rectam rationem credendum sit, priusquam actu credatur.

1. Assertio. Preceptum credendi Deum esse, in omni statu semper extitit. Probat. 8.

Obiectio.

Solutio.

3. Dico secundo. Illo tempore preceptum fuit credere de Deo explicite omnia illa, quæ diximus esse credenda ex necessitate mediæ. Hoc probatur manet tum ex illo principio, quod media necessaria sunt in precepto: tum etiam quia tota illa fides Dei erat necessaria, ut homines possint iustificari, & sanctè viuere. Hinc pertinebat imprimis ad hoc preceptum credere Deum esse creatorem rerum omnium, quia hæc cognitio erat necessaria ad colendum Deum debito cultu, & ad vitandam idolatriam, & idè in hac fide continebatur etiam explicita fides unitatis Dei, quia hoc etiam erat necessarium ad vitandum plurimum Deorum cultum. Præterea oportebat credere explicite, erat que in precepto cognoscere Deum ut finem supernaturalem; tum quia illa cognitio erat necessaria ad tendendum in illum finem per operationes, tum etiam quia erat necessarium credere remunerationem supernaturalem, ut supra declarauimus. Deinde erat necessarium cognoscere Deum, ut autorem iustitiæ, & remissionis peccatorum, ut supra dixi: & ideo hoc etiam precipiebatur. Et hinc fit, ut oporteret etiam ex precepto

2. Assertio. Quidquid in lege veteri creditum est, ut medium necessarium ad salutem, etiam tunc temporis de necessitate precepti.

Recensentur ea quæ ex precepto semper fuerunt credenda.

cognoscere Deum offendi peccatis nostris, ac subinde esse legislatorem nostrum, quia aliis sine tali cognitione non posset cognoscere gravitas peccatorum, nec etiam posset praestari Deo obedientia, ut par est, neque etiam posset ab eo postulari veritas peccatorum. Denique consequenter oportebat credere Deum punire peccata, quia hoc etiam pertinet ad convenientem providentiam, & gubernationem hominum, quia solent maxime moveri ad servandas leges timore poenarum, an vero esset necessarium cognoscere, & credere in illo tempore aeternitatem poenarum, satis dubia res est, propter imperfectionem illorum temporum: probabile autem est, per se loquendo, hoc etiam fuisse sub obligatione propter rationes dictas, quantum in multis facile esse posset ignorantia inuincibilis ex defectu doctrinae.

4. Dico tertio. Etiam tunc fuit necessarium ex praecepto credere, & distincte cognoscere praecepta moralia, & omnia quae ad vitam recte instituendam necessaria existebant. Hoc etiam colligitur ex iisdem principiis, & prior pars ponitur praecipue propter praecepta decalogi, & alia, quae in iis virtute, & per necessariam illustrationem continentur, quia horum noticia est necessaria ad honeste viuendum, & consequenter ad vitam aeternam consequendam. Dices haec omnia cognoscere sufficere per naturalem rationem, & sic cognita etiam sufficere ad honeste viuendum. Respondetur multis rationibus fuisse necessariam illorum fidem: primum ut maiori certitudine tenerentur, & ita posset homines per fidem iuvare ad eadem praecepta servanda, quia per solam cognitionem naturalem non possent. Secundo quia ratio naturalis facile in his moralibus, & practiceis errat, praesertim post peccatum. Tercio quia maior hominum multitudo non potest suo discursu, & ratione assequi haec omnia, quae ad honeste viuendum necessaria sunt, & ideo oportuit praecepta credendi illa omnibus imponi, quia leges respiciunt ea, quae regulariter necessaria sunt. Alia pars posita est propter alia quaedam, quae licet immediate non contineant praecepta moralia, quodammodo sunt illorum fundamenta, quae est credere immortalitatem animae, & post praesentem vitam, aliam superesse, & aliqui volunt in his etiam comprehendere resurrectionem corporum, sed hoc magis dubium est: quia neque per se ita est necessarium, neque expresse, & distincte in lege naturae omnibus proponebatur. Potest etiam sub hoc capite comprehendere praeceptum credendi peccatum originale, quia haec cognitio explicita erat necessaria etiam, vel ut adulti propriam sanctificationem procurare possent, vel ut parentes possent infantibus remedium adhibere. Dicunt vero aliqui potuisse homines illo tempore per experientiam, & discursum naturalem cognoscere hunc lapsum, & indigentiam naturae. Sed hoc falsum est, quia iuxta veram doctrinam nullus defectus poenalis, & experimento cognoscibilis est nunc in humana natura, qui non esset in puris naturalibus, si in illis crearetur homo sine peccato, & ideo necessario dicendum est, per traditionem habuisse homines illam cognitionem, & praeceptum eius, & ita potuisse illo praecepto obligari, quantum discursu temporis, & deficiente traditione facile potuerunt multi per ignorantiam excusari, quod de multis aliis necessario dicendum est.

5. Praeter haec non fuerunt data in lege naturae alia praecepta specialia fidei explicita: in lege autem scripta fuerunt nonnulla ad operationem magis, quam ad puram cognitionem pertinentia. Prior pars communis est, & certa, sequiturque ex dictis disputatione praecedente, quia in illo statu non fuit aliquod aliud necessarium, ut medium, ut ibi ostendit.

Suarez de Fide.

sum est: ergo neque ut praeceptum. Probatur consequentia quia illa erat tantum lex naturae, & ideo non habuit aliqua praecepta praeter ea, quae naturalia erant, quod semper intelligendum est de divinis praeceptis, quia ex humanis, necessaria erant aliqua, quae essent veluti determinationes, quae ex vi fidei solum generaliter dabantur, ut verbi gratia fides docebat colendum esse Deum, poterant autem homines illud determinare ad hunc, vel ad illum modum cultus, vel sacrificij, & consequenter erat potestas in republica humana ad imponendum sub praecepto talem modum cultus, vel sacrificij, tunc autem satis erat cognoscere talia praecepta quadam fide humida, quantum aliquo modo fundata in generalibus principiis fidei.

6. Circa alteram partem de lege veteri Dicitur Thomas dicta quaestione sexta, art. 1. videtur docere, in illa lege non fuisse specialia praecepta fidei, quae non essent in lege naturae, sed intelligendum est de praeceptis, quae per se primo dantur propter cognitionem, ut est praeceptum explicitum credendi Trinitatem, vel Incarnationem: nam de aliis, quae per se ordinantur ad operationem negare non possumus, quin aliqua fuerint in lege veteri. Nam & Paulus ad Roman. tertio, legem veterem vocat legem factorum, sicut & legem novam, fidei legem appellat, & cum ipsa lege erant talia aliqua praecepta necessario connexa: Nam in primis necessarium erat credere illam legem esse divinam, & ut talem obligare, quia hoc erat quasi fundamentum illius reipublicae. Unde secundo erat necessarium in speciali credere circumcisionem tanquam Sacramentum a Deo datum, quia erat professio illius status, & quasi ianua ad illam Ecclesiam, & simul erat remedium peccati originalis. Tercio oportebat etiam habere aliquam cognitionem sacrificiorum, & festivitatum, quae ex praecepto illius legis servabantur, quia hoc etiam erat necessarium ad bonos illius populi mores. Unde quia illa fiebant in recognitionem praeteritorum beneficiorum Dei, etiam de illis aliquam fidem habere oportebat, & propterea specialiter commendabatur parentibus, ut ea traderent filiis suis, ut illa memoria, & fides in populo conservaretur. Exodi duodecimo: cum dixerint vobis filii vestri, quia est ista religio, (celebrandi scilicet phale) dicetis victimam transiit Dominus, quando transiit per domos filiorum Israel percutiens Aegyptios &c. Deuteronomij sexto. Haec sunt praecepta, & ceremoniae, atque iudicia &c. Quae ego praecipio tibi, & filiis, ac nepotibus tuis cunctis diebus &c. Et in eodem libro non raro Psalmo septuagesimo septimo. Quanta mandavit Patribus nostris, nota facere ea filiis suis. filii qui nascuntur, & exurgent, & narrabunt filiis suis &c. Denique necessarium tunc fuit aliquam fidem habere Messiae venturi iuxta dicta in disputatione praecedenti.

7. Aduertendum autem est hanc ultimam assertionem, & suo etiam modo praecedentes intelligi de communi plebe fidelium: nam semper in Ecclesia fuerunt aliqui homines, qui alios instruerent, & in fide docerent, vel aliqui specialiter electi, & illuminati à Deo, in quibus explicatio fides semper mansit, & de his communiter dicunt Doctores habuisse plura praecepta credendi explicita, etiam Trinitatem, & Incarnationem: illud autem praeceptum magis erat ratione officij, quam ex speciali obligatione propria fidei, vel certe non erat obligatio fidei, nisi forte (iuxta ea quae in superioribus disputatione tertia, sectione decima, numero quinto dicebamus) supposita speciali revelatione, vel sufficiente propositione illis facta, ut iterum in sequente sectione explicabo.

SECTIO IV.

Verum explicita fides omnium articulorum, quæ in symbolo continentur sit necessaria ex præcepto in lege gratiæ.

Opinio vniuersim negans aliquem articulum esse à communi plebe explicitè credendum.

Notatur censura prædictæ sententiæ à recentioribus.

Liberantur à censura auctores citati.

Ea quæ erant de præcepto fidei in lege naturæ, etiam in lege gratiæ præcipiuntur.

Non omnes saltem articulos esse necessario credendos explicitè, suadetur.

Suadetur, 2.

Fuit quædam antiqua opinio docens, fidelibus simplicibus, seu de communi plebe, non esse necessarium aliquid explicitè credere, sed tantum generaliter credere ea, quæ tenet Ecclesia, & pro illa referunt aliqui plures Canonistas, Innocent. scilicet in capite primo de summa Trinitate, & fide Catholica in principio, Osiensem, & Panormitanum in rubrica eiusdem tituli in fine: citantur etiam pro hac opinione Summa Rozela verbo fides, Guilielmus Parisiensis in tractatu de fide §. Postquam autem, circa finem & Althodorus libro tertio summæ tractatu tertio, capite primo, quæstione quinta. Aliqui verò ex modernis Theologis eam damnant, ut erroneam, quia videtur damnata, à Gregorio Papa vndecimo cum Concilio Cardinalium, & Theologorum, ut refertur in Directorio Inquisitorum 2. p. quæstione decima, articulo octavo, eorum, qui ibi damnantur, tamen si verba illius articuli cum verbis dictorum authorum comparentur, intelligitur certè non ibi damnari illorum opinionem: nam articulus ibi damnatus est, quod laici non tenentur ad aliquem articulum fidei explicitè credendum, sed sufficit illis ista conclusio in genere, quod credunt omne illud, quod Sancta Dei Ecclesia credit. At vero Guilielmus Parisiensis, & Althodorus, expresse simplicibus dicunt sufficere aliquos paucos articulos explicitè credere, & reliquos implicitè; ergo multum recedunt ab articulo damnato. Alij verò auctores ante omnia supponunt, teneri omnes etiam simplices ad credendum Deum esse, & remuneratorem esse, quæ pertineat ad aliquos articulos; de reliquis verò aiunt sufficere illos credere in fide Ecclesiæ. Vnde ratione prioris partis liberari videntur ab illa censura. Quapropter tanquam indubitatum ab omnibus supponendum est, ea omnia, quæ erant sub præcepto fidei in lege naturæ, etiam nunc esse, & oppositum dicere, erroneum esse. Et hoc ad minimum probat dicta definitio, & ratio est facilis, tum quia illud præceptum erat iuris diuini naturalis, huiusmodi autem præcepta durant in lege noua, tum etiam quia perfectio fidei non est diminuta in lege noua, sed aucta: ergo & obligatio.

2. Quoad aliam verò partem, quod scilicet non omnes articuli sint explicitè credendi, potest illa opinio suaderi nonnullis argumentis. Primum est, quia præceptum fidei magis explicitè non est datum in lege noua iure diuino, neque etiam Ecclesiastico; ergo non est asserenda talis obligatio, quia sine præcepto positio, de quo constat, esse non potest. Antecedens quoad ius diuinum patet, quia in Scriptura solum iubetur prædicari fides Evangelica: Et addit Christus Dominus, qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit, ubi non explicatur certa materia explicitè credenda: ergo qui credit Deum, & simul credit Deo loquenti per Apostolos, vel Ecclesiam in omnibus, quæ dicuntur confuse sumptis, satis implet quæ Christus dixit, qui crediderit: ergo ex parte fidei ad nihil aliud tenetur, dummodo alianeccessaria operetur, & consequenter sciat quæ ad operandum necessaria sunt. Altera verò pars de iure humano probatur ex illo principio, quod Ecclesia nihil potest in actus internos, hos autem præceptum circa internum actum fidei versatur. Item quia in nullo decreto, vel Canone inuenitur hoc præceptum satis expressum.

3. Secundò idem probari potest, quia præ-

ceptum multitudini fidelium imponendum debet esse saltem maiori ex parte omnibus, & singulis accommodatum pro capiti illorum, & præsertim iure tam necessaria ad salutem, ne multitudo fidelium periculo damnationis exponatur. At verò præceptum fidei explicitè de omnibus articulis regulariter, & frequentissimè est supra caput simplicium fidelium, ut patet ex altitudine mysteriorum, & experientia id videtur constare: vnde per talem obligationem multi exponerentur periculo vel damnationis, vel saltem peccandi sæpius mortaliter: ergo non est admittendum tale præceptum. Tercio materia præcepti debet esse certa, in præsentem autem ultra ea quæ dicit illa opinio, nulla certa materia talis obligationis designari potest: ergo Minor probatur. Quia si aliqua, esset maximè symbolum, vel articuli fidei, hoc autem dici non potest. Primo, quia etiam inter ipsos Theologos non est certum, quot sint articuli fidei: alij enim duodecim, alij quatuordecim numerant. Deinde in his etiam inter se non consentiunt. Nam Bonaventura in tertio, distinctione vigesima quinta, articulo primo, quæstione secunda, & Durandus quæstione prima, negat esse sub præcepto credere omnes articulos saltem humanitatis, & pro regula ponit, ut illi credantur, quos Ecclesia publicè celebrat, quæ tamen regula non videtur constans, quia multa mysteria celebrat Ecclesia, quæ non tenentur omnes fideles explicitè credere, ut Circumcisionis, Transfigurationis, Aduentus, Spiritus sancti, & similia. Præterea Dignus Thomas in tertio distinctione vigesima quinta, quæstione secunda, articulo primo, quæstione 2. ad tertium, expresse negat, esse necessarium omnibus fidelibus credere explicitè omnes articulos fidei, & idem tenent Richardus, Gabriel, & alij. Si autem non est necessarium omnes explicitè credere, ferè non est maior ratio de vno, quam de alio: nulla ergo certa materia illius præcepti designari potest. Vnde Syluester verbo fides quæstione tertia, quem imitatur Medina libro quarto de rebus in Deum fide, capite sexto, dixit satis esse ea credere, quæ sufficiunt ad dirigendum hominem in vltimum finem, & ad vitam rectè instituendam, qualia sunt, inquit, explicitè credere, Deum esse, & providentiam eius, & mysteria Christi, præcipue quæ publicè in Ecclesia, solennizantur. Et deinde concludit quod quilibet tenetur explicitè credere circa articulos fidei, pertinentia ad officium suum &c. Sed hæc materia satis confusa, & incerta est, & videtur impleri per fidem Dei remuneratoris, & cognitionem mandatorum, quam prima opinio non negat, & ita videntur hi Auctores cum illa consentire.

4. Pro resolutione, supponenda sunt illæ duæ partes fidei, quas sæpe distinximus, scilicet quæ est propter cognitionem, & propter operationem. Et de utraque statuendum est, ut certum, maiorem fidem, seu magis explicitam requiri ex præcepto in lege gratiæ, quam antea requireretur. In hoc conuenire videntur omnes Theologi in tertio argumento in numero præcedenti allegati, & alij statim referendi, & videtur supponi clare in Concilio Tridentino, sessione quinta, capite secundo de reformatione, dum præcipit parochis, ut doceant fideles, quæ omnibus necessaria sunt ad salutem, aperte significans esse aliqua, etiam particularia mysteria legis nouæ propria. Prior pars pertinet ad cognitionem sequitur euidenter ex dictis in disputatione præcedente: nam dictum est, explicitam fidem Trinitatis, & Incarnationis esse per se necessariam ad salutem necessitate medijs, sed quidquid huiusmodi est, est præceptum: ergo hæc nunc præcipiuntur, quæ antiquo tempore non præcipiebantur: ergo

Probat in fide quæ est propter cognitionem.

ergo nunc maior, seu magis explicita fides præcipitur. Item hoc est confessio æque præsentis fidei, in quo maior est doctrina fidei, explicitæque omnibus proponitur; maiora etiam sunt auxilia gratiæ ad credendum; ergo mirum non est, quod fides magis explicita præcipiatur, etiam propter cognitionem. Deinde altera pars de operatione facile probatur, quia in hoc statu plura opera supernaturalia fidelibus omnibus præcipiuntur, quam antiquo tempore, ut de usu sacramentorum, & alijs, quæ ecclesia observat, & sine fide fieri non possunt: ergo etiam ex hac parte fides operabilium in hoc statu maior præcipitur.

Deinde in fide operabilium.

1. assertio. Omnes fideles ex præcepto obligantur credere explicitam fidei, quæ in symbolo Apostolorum continetur.

5. Ad declarandam autem in particulari hanc generalem doctrinam dicimus vltius teneri fideles omnes ex præcepto ad credendum ferè omnia illa, quæ in symbolo Apostolorum continentur saltem quoad substantiam eorum. Hæc est communior resolutio Theologorum cum Diuo Thoma, secunda secundæ, quæstione secundæ, ab articulo quinto, vsque ad octauum, & idem breuius dixerat prima secundæ, quæstione septuagesimæ sextæ, articulo. Idem docet Sotus in quarto, distinctione prima, & distinctione quinta, articulo secundo, dubio vltimo, & libro secundo de natura, & gratia capite vltimo, & Cano dicta relectione de Sacramentis in genere, Adrian, quodlibeto tertio, articulo 1. & Nauar. in summa, capite duodecimo, numero vigesimo secundo, Castro libro primo de iustitia Hæreticorum punitione, capite nono, Aragon. secunda secundæ, quæstione secundæ, articulo 6. Valencia ibidem, dispositione prima, quæstione secundæ, puncto tertio, conclusionis secundæ, & puncto quarto, Azor tomo primo, libro octauo, capite septimo, quæstione quarta, & sumitur ex D. Leone serm. 6. de Passione, & Augustino sermone 181. de tempore, quatenus dicunt apostolos compositum fuisse symbolum, ut fideles haberent certam fidei suæ regulam, quam scire, & credere deberent. Vnde inter quosdam Canones attributo, sextæ Synodo, qui habetur tertio tomo Conciliorum reperitur septimus, in quo dicitur eum, qui non scit memoriter, & credit firmiter symbolum non esse Catholicum censendum, quod videtur per exaggerationem dictum ad commendandam diligentiam, & obligationem. Sumitur etiam hæc assertio ex Concilio Agathensi, & ex Concilio Bracharensi secundo, & ex Cabilonenfi capite quadagesimo sexto, quæ referuntur de consecratione, distinctione quarta, capite vigesimo, & sequentibus, ubi etiam in capitulo ante baptismum, refertur sententia Rabani libro primo de institutione clericorum, capite secundo, ubi per rudimenta fidei, quæ Christiani omnes scire tenentur symbolum intelligit. Vnde in Catechismo Pij Quinti dicitur in principio, Christianos omnes scire debere, & credere illa, quæ Apostoli certis articulis comprehenderunt. Denique hoc confirmat usus, & tractatus Ecclesiæ; nam ob hanc causam nullus adultus ad baptismum admittitur, nisi prævia instructione symboli, neque in sacramento penitentis absolutur, qui symbolum ignorauerit; imo etiam ad matrimonium non admittuntur nisi prævia examinatione circa huius fidei cognitionem: ergo signum est esse positam in præcepto. Ratio vero huius assertionis est, quia hoc tempore est necessaria fides magis explicita; nulla autem certior regula huius fidei dari potest, quam Symbolum, cum illa sit ab Apostolis data, & ab Ecclesia merito retenta, quia nulla fides censeri potest magis necessaria ex præcepto, quam illa, quam Apostoli omnibus fidelibus tradiderunt, & sufficienter proposuerunt.

pro assertione.

assertio fideles ad declarandum & clarari distinguendo articulos fidei prout habent.

tur in rudimentis doctrinæ Christianæ in duos ordines. Vnus continet mysteria diuinitatis, alius vero humanitatis Christi Domini. In priori ordine, primus articulus pertinet ad Deum, ut vnus est, de quo satis iam dictum est. Additur vero ibi attributum omnipotentis, quod in attributo creatoris comprehenditur, & satis creditur, credendo Deum esse creatorem; neque à simplicibus explicatio fides illius articuli videtur postulanda. Tres autem subsequentes articuli pertinent ad mysterium Trinitatis, de quo iam diximus esse distinctè credendum ex necessitate, sufficit autem communi plebi credere in hoc augustissimo mysterio tres personas, quarum vna non est alia, & ita inter se distinctas credere, ut omnes sint vnus DEVS, & singulæ sint DEVS; maior autem explicatio non est illis necessaria simpliciter. Vnde licet in Symbolo Nicæno, seu Constantinopolitano de Spiritu Sancto additum sit. Qui ex Patre, Filioque procedit: non oportet ut omnes fideles hoc distinctè intelligent, & credant, imo nec de processione vnus personæ ab alia amplius distinctè scire, aut credere necessarium est, quam ipsis nominibus, Patris, & Filij, & Spiritus sancti importetur, & quasi per se pateat, intellecta illarum vocum significatione, quia communiter fideles non sunt capaces maioris cognitionis, neque etiam est, cur maior obligatio imponatur. Quintus articulus huius ordinis distinctius continet creationem, & circa illam interrogari potest, an sit necessarium distinctè credere creationem ex tempore, & quod non fuerit ab æterno. Nam Banhes in dicto articulo octauo, hanc obligationem ponit omnibus fidelibus sine authore, & sine sufficiente fundamento, quod ego videam. Dico ergo non teneri fideles ad hoc explicitè credendum, quia neque in Symbolo declaratur, neque alibi præcipitur, vtile autem est eos de hac veritate instruere, ne per ignorantiam in errorem labantur, & hoc est, quod in Ecclesia fieri consuevit. Sextus articulus est Deum esse Saluatorem, in quo continetur remissio peccatorum, quæ à solo DEO concedi potest; & hanc fidem iam diximus esse necessariam etiam in lege naturæ, neque nunc videtur necessaria magis explicita quàm ad hunc articulum, nisi ratione sacramentorum, de quibus in vltima assertionem dicemus. Denique vltimus articulus huius ordinis continet fidem de Deo remuneratore, vtiq; per gloriam, de qua nihil aliud necesse est explicitè credere, nisi futuram esse æternam, & in supernaturali beatitudine, & ita quoad hanc primam partem symboli sufficienter manet probata conclusio.

credendi ex necessitate præcepti, quia nam sunt.

Quomodo tenentur fideles articuli Trinitatis credere, & cognoscere.

Non tenentur fideles explicitè credere, & cognoscere creationem ex tempore, in tempore, non ab æterno.

Declaratur quinam sint articuli de Christo explicitè credendi.

7. In secundo ordine continentur mysteria ad humanitatem Christi Domini pertinentia, quorum primum, & maxime substantiale, & quasi fundamentum aliorum est, Christum esse verum Deum, & hominem, & non solum esse Deum; sed etiam esse filium Dei, ac proinde distinctum esse à Patre, & à Spiritu sancto, in quo etiam continetur Filium fuisse incarnatum, & non ceteras personas. Non est autem necessarium, ut singuli fideles hæc omnia ita distinctè concipiant, ut etiam interrogati ad illa respondere sciant, licet sit vtile, & optimum; in rigore autem satis est, ut sciant, & credant solum filium Dei esse verum hominem. Secundo ad hunc ordinem pertinet scire CHRISTVM filium Dei esse conceptum de Spiritu sancto ex Maria Virgine; ita enim expresse in symbolo continetur, & decuit maxime ut fideles omnes dignam de CHRISTO, & matre eius haberent estimationem, & fidem. Dubitari autem solet an teneantur fideles etiam explicitè credere, mansisse Matrem DEI Virginem post partum, ac perpetuo; aliqui enim non censerent hoc pertinere ad generale præceptum, quia neque est per se necessarium ad rectam vitæ institutionem, neque

Virginitas
Matris Dei
est explicite
credenda si-
delibus ex
praecepto.

neque etiam videtur tam expresse ab Apostolis prædicatum, tamquam per se omnibus fidelibus necessarium, unde etiam in Scriptura non inuenitur expressum, & non est hoc improbabile. Nihilominus probabilius iudico hoc esse ex præcepto ab omnibus explicite credendum, quia in symbolo Apostolorum hoc satis significatur cum dicitur, natus ex Maria Virgine, ibi enim & significatur virginitas in partu, atque etiam perpetua post partum, ut ex absoluta Virginis appellatione colligitur. Et confirmatur hoc, quia in articulis fidei ita expresse declaratum est, & illi proponuntur omnibus fidelibus, ut materia suæ fidei explicite fuit et hoc valde necessarium fidelibus tum ad vitandos errores, qui in illa materia facile oriri possunt, tum ad illorum pietatem, ad quam maximè pertinet, ut post Deum, dignam existimationem de illius Sanctissima Matre habeant.

Articuli credendi de passione, morte & resurrectione Christi

8. Post hos sequuntur articuli de passione, morte, & Resurrectione Domini, de quibus omnes Theologi fatentur esse ex præcepto explicite credendos ab omnibus. Nam per passionem oblatum est pretium redemptionis nostræ, & illa maxime nobis propostita est in vitæ exemplum, unde Apostoli hoc primum prædicabant, iuxta illud primæ ad Corinth. 2. Prædicamus Christum, & hunc crucifixum. Et ad Rom. 4. Traditus est propter delicta nostra: per mortem autem consummatus est redemptio, & ianua cæli aperta est. Unde Paulus etiam posuit hos inter prima credenda, 1. ad Corinth. 15. Tradidit vobis in primis quoniam Christus mortuus est, &c. De resurrectione etiam dicit Paulus ad Roman. 4. Resurrexit propter iustificationem nostram, unde ad Roman. 10. hoc etiam mysterium ponit inter necessaria credenda: & Actorum 1. & 2. Apostoli quasi per antonomasiam dicuntur testes resurrectionis, & ideo illa tria distincte proponuntur in omnibus symbolis, & articulis fidei. Inter mortem autem, & resurrectionem intercessit descensus ad inferos in anima diuinitati vnita, de quo articulo minus dubium est, an cadat sub præcepto. Sed videri de eo possunt dicta in to. 2. 3. par. disp. 43. sect. 2. ad fin.

Articuli de Ascensione & iudicio.

9. Denique ad hunc ordinem pertinet articulus de aduentu Christi ad iudicium, ante quem articulum ponitur etiam mysterium Ascensionis, quod etiam Ecclesia publice celebrat, & ideo ex sententia omnium explicite credendum est. Quod vero illi additur, sedere Christum ad dexteram Patris, magis obsecrum est, quam ut facile possit ab omnibus simplicibus intelligi, & ideo satis esse iudico, si credant esse Christum in cælo in summo, ac dignissimo gradu beatitudinis, ut homo est, & æqualis Patri, ut Deus est. Articulus autem de aduentu ad iudicium omnino explicite credendus est, quia, & explicite proponitur, & ab Apostolis ab initio prædicatus est, ut maxime necessarius. Unde Petrus Actorum 10. dicit, se habere præceptum prædicandi specialiter hunc articulum, & Paulus Actorum 17. hinc incipit prædicationem suam; ac denique cogitatio huius mysterij maxime necessaria est ad vitam recte instituendam, & ideo cognitio, & fides illius meritò omnibus præcipitur.

Articulus de sancta Eccl. explicite credendus.

10. Additur tandem articulus de Ecclesia sancta credenda, de quo aliqui dubitant, ut videre est in Medina, & alijs, mihi tamen videtur res maxime necessaria, tum quia, & in symbolo, & in articulis expresse continetur, & materia est valde grauis, & necessaria; tum quia Ecclesia quoad nos est proxima regula fidei, ad quam debent recurrere omnes fideles, & quæ ignorant, in fide illius implicite credere, ne errandi periculo se exponant; tum etiam quia extra Ecclesiam non est salus, & ideo oportet illam explicite cognoscere, & credere, vel ad querendam illam, vel ad permanendum in illa. Et ita docent Theologi in 4. expositores D. Thom. 2. 2. q. 2.

& Vasq. 1. 2. disp. 121. cap. 2. num. 6. Henriques lib. 6. de penit. cap. 28. num. 2. Sanch. lib. 2. Decalog. cap. 3. num. 8. Quod vero huic articulo additur de communione Sanctorum, quamuis sint opiniones, probabilius videtur, vel non esse in præcepto, vel saltem per se non esse materiam grauem, & ideo satis esse saltem ad non peccandum mortaliter, credere Ecclesiam sub conceptu vnus congregationis, in qua est, & vera sanctitas, & vna fides sub vno capite Christi Vicarij: nam in hoc virtute continetur esse inter membra huius Ecclesiæ communicationem aliquam in bonis operibus, & orationibus, quod per communionem illam Sanctorum significatur.

Articulus de communione Sanctorum, an teneatur credere ex præcepto.

11. Haec tenus de his, quæ per se, & propter cognitionem sunt explicite credenda, quibus ultimo addendum est, etiam esse aliqua omnibus fidelibus credenda propter operationem. Probatur, quia in primis necessarium est credere explicite præcepta decalogi, quod ausus est negare Medina lib. 4. de re. sta. in Deum fide, cap. 6. Sed contra omnes, & iudicio meo hinc probabiliter. Dicit enim satis esse ut omnes cognoscant, & credant illa duo principia, quod tibi non vis, alteri ne facias, & quacunque vultis, vi faciant vobis homines, & vos facite illis, quia ex his duobus principijs facile, inquit, potest vnusquisque in particulari iudicare, quid sibi faciendum sit ad honeste operandum, seu viuendum. Sed hoc vt dixi, probabile non est, quia ex illis principijs, cum ad proximum pertineant, non potest sumi regula honeste operandi in ordine ad Deum. Secundo, quia illa solum pertinent ad materiam iustitiæ, sunt autem præcepta ad alias etiam virtutes pertinentia, verbi gratia, præceptum non fornicandi, & similia. Tertiò in ipsa etiam materia iustitiæ, non satis determinatur ex illis principijs, an prohibeatur, non tantum operatio, sed etiam voluntas, & desiderium, quod non sine causa in Decalogo declaratum est. Ac denique multi sunt adeo rustici, vel ignorant, ut vel omnino non possint, vel difficile possint illa principia ad singulas materias, & ad singulos actus applicare. Unde sine dubio dicendum est, explicitam cognitionem, & fidem præceptorum decalogi ex præcepto necessariam esse.

12. Idem aliqui censent de Sacramentis, necessarium scilicet ex præcepto esse omnia illa scire, & credere, hoc vero late etiam impugnat Medina dicto cap. 6. Dicendum nihilominus est tria saltem sacramenta, quæ omnibus sunt ad salutem necessaria, ab omnibus esse scienda, scilicet, Baptismum, Pœnitentiam, & Eucharistiam, nam in primis, qui nondum Baptismum suscepit, oportet, ut illius habeat notitiam, & fidem, ut illum possit petere, & conuenienter recipere, qui vero illum recepit etiam in infantia, necessarium est, ut illius fidem habeat, tum vt certus esse possit se iam satisfecisse illi obligationi, tum etiam, ut intelligat quem statum proficitur, & ad quid ratione illius teneatur, ac denique, ut digne possit ad alia sacramenta accedere. Sacramentum etiam confessionis regulariter loquendo omnibus adultis fidelibus necessarium est, quia omnes peccamus, & illa medicina indigemus, & ideo omnes etiam teneatur huius sacramenti notitiam habere. Denique usus Eucharistiæ omnibus est necessarius, quid de hoc vt constat, & ideo cognitio eius præcepta est; in hoc vero sacramento addendum est teneri fideles omnes ad cognoscendum, & credendum Christum Dominum vere, & realiter esse præsentem, quia cum sacramentum illud adorent, necesse est, ut intelligant, quid adorant. Item quia ad recipiendum illud cum debita reuerentia, & dispositione, necessaria est huius mysterij fides: imò existimo probabile debere, omnes scire sacramentum illud offerri in Missa in sacrificiū, quia hæc notitia necessaria est ad implendum debito modo præceptum audiendi Missam.

Baptismus, Pœnitentia, & Eucharistia ex præcepto sciri, & credi debent.

Quid de Eucharistia cognoscendum ex vi præcepti.

Missam. De alijs vero Sacramentis non est tanta ratio ne. esuratis: monendi tamen sunt fideles, ut ea non ignorent, & quicumque aliquod illorum recipere vult, teneatur prius scire quid recipiat, ut ad illud digne se præparare, & accedere valeat. Denique addi hic solet teneri omnes fideles ad sciendum orationem dominicam, quia id g. aucter ordinatur in Concilio Rhemenſi cap. 2. & in Concilio Mogunt. a. 20. primo, cap. 45. Sed non constat sufficienter de tali præcepto, quamvis probabile sit non excusari à culpa saltem veniali, qui propter negligentiam illud ignoraverit, prout docuit Navar. in summ. cap. 11. num. 2. cum Paludano in 4. distin. 35. art. 5. & alias. Sed de hoc puncto satis dicta in fest. sequenti. Vide etiam quæ dicta sunt tomo 2. de relig. lib. 3. de Orat. cap. 6. & num. 5.

13. Superest respondere ad argumenta in principio posita. Primum illorum postulabat, an hoc præceptum, quod explicuimus, sit de iure divino, vel de Ecclesiastico: in quo breviter dicendum est sub hoc præcepto quædam contineri necessitatem necessitate medijs, ut Deum esse remuneratorem, & mysterium Trinitatis, & Incarnationis, reliqua vero, quæ continent solum esse præcepta. Quoad priora igitur, præceptum hoc est divinum, quia solum Deus potest deſignare media necessaria ad salutem: eo autem ipſo, quod illa deſinit, eadem præcipit, quia præceptum, vel necessarium consequitur ex necessitate medijs, vel illam inducit, ut in superioribus dictum est. At vero quoad reliqua, præceptum hoc ex determinatione Ecclesiæ esse videtur: quia deſignatio præcepti divini non satis constat, & valde vñratum est, ut præcepta divina, quæ generalius traditi ſolent, per Eccleſiam determinentur, vel quoad materiam, vel quoad tempus, vel quoad alias circumſtantias, & in præſenti hæc determinatio videtur esse Apostolica in ipſa ſymboli compositione: potuit tamen Eccleſia aliquid poſtea adde- re pro temporum necessitate.

14. Neq. contra hoc obſtat, quod actus credendi ſit internus, nam licet Eccleſia non poſſit præcipere actus mere internos per ſe, ac præciſè conſideratos: nihilominus potest illos præcipere, vel prohibere in ordine ad externos, quatenus iſti externi ex interioribus oriri poſſunt, vel quatenus interni ad externos efficiendos neceſſarii ſunt, & eadem ratione potest dirigere internos, aliquid in ordine ad illos præcipiendo, quod exterius exercendum eſt, & hoc modo ſe gerit eccleſia in hoc præcepto. Vnde in actu fidei duo diſtinguenda ſunt. Vnum eſt, quod poſtquam materia fidei eſt propoſita credatur: & hoc ſemper ſpectat ad divinum præceptum, ut ſupra viſum eſt. Aliud eſt, ut habeatur notitia materiæ credendæ, & hoc eſt, quod Eccleſia potest præcipere, aut addere in hoc præcepto: nam quia hæc notitia per actus externos, & ſenſibiles comparatur, ideo ſub Eccleſiaſticum præceptum cadere poſteſt.

15. In ſecundo argumento exaggerabatur difficultas huius præcepti, maxime reſpectu hominum ſimplicium, & ruſticorum. Ad quod breviter reſpon- demus, præceptum generaliter dari pro omnibus, quia moraliter loquendo ſine magna difficultate ſervari poſteſt à multitudine fidelium, in particulari vero accommodandum eſſe vniſcujuſq. capacitati, ut recte dixit Scotus in 3. diſtinct. 25. Maioris autem claritatis gratia, & propter uſum, & præxim, tria poſſunt in uſu, vel effectu huius præcepti diſtingui, ſcilicet exterior diligentia, interior intelligentia, & memoria. Primum eſt, quod immediate, & maxime præcipitur, & illud eſt in poteſtate cuiuſ- que, quia poſteſt quilibet ruſticus, & ignorans interrogare, audire, & alia ſimilia facere, quæ ad diſcendum neceſſaria ſunt. Secundum, ſcilicet intelligentia rerum, quæ dicuntur, non eſt æqualiter in poteſtate omnium audientium doctrinam Fi-

dei, & ideo vniſcuſque tantum obligatur iuxta capacitatem ſuam: debent autem ſinguli facere quod poſſunt, ad intelligendum quod proponitur, quantum ad explicitam fidem ſufficiat, & ideo non ſatis eſt, Verbi gratia, in Latina lingua ſymbolum diſcere, vel memoria retinere illum, ſi quis ſignificationem illius lingue ignorat, quia illud non eſt medium ſufficiens ad intelligendum reſpectu talis perſonæ. Deinde ſi non ſufficiat ſemel, aut iterum audire fidei myſteria, oportet ſæpius de illis inſtrui, & cogitare, donec ad aliquam ſufficientem intelligentiam perueniatur: & in hoc tenentur miniſtri Eccleſiæ, & præſertim parochi iuvare, quantum commode poterunt ſimpliciores fideles, ut ad iſtam cognitionem perueniant, de qua obligatione ſæpe in ſacris Canonibus monentur, & ſpecialiter in Concilio Tridentino ſeſſ. 24. cap. 4. de reformatione. Denique nullus eſt tam rudis inter fideles, ut ſi faciat quod in ſe eſt, non poſſit cum divino auxilio eam intelligentiam conſequi, quæ ad ſalutem ſufficiat, tum quia facienti, quod in ſe eſt, per priorem vocationem, Deus non negat auxilium ad cætera neceſſaria: tum etiam quia illa eſt veluti extrema neceſſitas, in qua minima Fides potest ſufficere, ut in ſimili attingit Auguſtin. lib. de Fide, & operibus cap. 6.

16. Tertium argumentum attingit difficultatem de materia huius præcepti, quomodo certa, ac deſinita ſit, quæ difficultas in toto ſectionis diſcurſu ſatis explicata eſt: continetur enim illa materia in ſymbolo Apoſtolico, cum alijs, quæ diximus. Nec reſert, quod ſint plura ſymbola, non enim eſt neceſſe omnia ſcire, nec tam explicite omnia credere, ſicut in ijs declarantur: nam hoc, & nullibi præceptum inuenitur, & moraliter eſſet impoſſibile reſpectu maioris multitudinis fidelium: ſatis ergo eſt ſcire ſymbolum Apoſtolicum quoad ſubſtantiam eius, ut dixi: ad vero oporteat, etiam memoria retinere illud, quod ad tertium membrum in præcedente ſolutione omiſſum, pertinebat: dicam in ſectione ſequenti. Nec denique obſtat, quod in numerandis articulis fidei, ſit opinioſum diverſitas: nam illa diverſitas quaſi materialis eſt, quatenus vnus ſub vno articulo plura myſteria comprehendit, quam alius, vel pauciora, in reſtamen eadem ſunt myſteria, quæ credenda proponuntur, fideles autem non tenentur illa credere ſub hoc, vel illo articuloſum numero, ſed ſimpliciter myſteria, quæ diximus, ſcire, & credere.

SECTIO V.

Quando obliget hoc præceptum fidei, & ad quos actus.

UT hoc punctum breviter expediamus, in memoria reuocanda eſt diſtinctio ſupra data de obligatione huius præcepti partim negatiua, partim affirmatiua: nam in negatiua nulla eſt difficultas: ſequitur enim naturam præcepti negatiui, quæ eſt obligare ſemper, & pro ſemper, quia quod ſimpliciter prohibetur, nunquam licet, & ſimiliter quoad hanc partem non obligat hoc præceptum ad ſpecialem actum, ſed ſolum ad carentiam omnis actus contrarij fidei, & omnis dubitatis contrariæ certitudine eius. Altera vero pars affirmatiua obligationis ſubdiſtinguitur, ut ſupra dixi, in obligationem credendi, quod iam eſt propoſitum, & aliquo modo ſcitum, ſeu aliquo modo apprehenſum, & in obligationem ſciendi, quod credendum eſt: & de his partibus ſigillatim dicemus, quia vnaquæque ſuam difficultatem habet. Circa priorem partem, clarum eſt obligare hoc præceptum ad eliciendum, & exercendum proprium

Quo item te-
pore obliget
præceptum
fidei affirmati-
uum.

proprium actum internum fidei, qui consistit in fir-
missimo, & certissimo assensu veritatis. Proposita
vero difficultas est, quando obligetur homo ad ex-
ercendos hos actus fidei. Et ratio difficultatis est,
quia præceptum affirmatiuum ex se, licet obliget
semper, non tamen pro semper, id est, non pro om-
nibus, & singulis temporibus. Vnde si ipsum præcep-
tum non designet tempus, pro quo executioni
mandandum est, non obligat, nisi pro articulo ne-
cessitatis: hoc autem præceptum non designat tem-
pus, ut per se patet, neque etiam apparet quæ sit ne-
cessitas, in qua tale præceptum obliget, & ideo dif-
ficile est certum tempus huius obligationis præ-
figere.

2. sentent.

2. Quidam dicunt obligare hoc præceptum fe-
stis diebus, & tribuitur hæc opinio Soto in 3. dist. 27.
quæst. vnica §. *Quantum ad secundum*, quia ibi signifi-
cat Ecclesiam designando tempus, in quo est Deus
colendus, consequenter designasse tempus, in quo
est super omnia amandus. Vnde fit iuxta illam sen-
tentiam præceptum charitatis Dei obligare quo ad
dies festos. Quod si hoc ita est, maiori ratione idem
dicendum erit de præcepto, & actu fidei; tum quia
talis actus est necessarius ad amandum Deum super
omnia, sicut oportet, tum etiam, quia est magis ne-
cessarius ad colendum Deum, quam amor, fidelis e-
nim in statu peccati existens potest colere Deum,
quamuis illum non amet. Nihilominus hæc senten-
tia quoad amorem vera non est, nec communiter
tenetur, ut dixi tom. 1. de Relig. lib. 1. de festis cap. 16.
Vnde neque in præfenti probanda est, quia eadem
procedit ratio in actu fidei, scilicet, quod licet sit ali-
quomodo finis illius præcepti seruandi festum, non
est tamen materia eius, & præceptum non obligat
ad finem, sed ad materiam. Deinde actus fidei non
est simpliciter necessarius ad audiendam Missam,
verbi gratia, modo sufficienti ad illud præceptum
implendum, satis enim est ibi adesse cum attento-
ne, & intentione colendi Deum, vel offerendi sacri-
ficium, quæ omnia possunt fieri, etiam si proprius ac-
tus internus fidei non exerceatur: quamuis ergo il-
la sit optima opportunitas exercendi actus fidei, non
possimus tamen cum fundamento dicere, quod sit
necessitas præcepta.

3. sentent. 2.

3. Secunda sententia partim similis, partim di-
uerfa à præcedente docet, teneri fideles ad exercen-
dum actum fidei, non quidem in omnibus festis, ne-
que de omnibus mysterijs, sed in illis diebus, in qui-
bus illa mysteria, quæ ex præcepto credenda sunt,
celebrantur idque cum participatione accommodata, ita
ut in vnoquoque die istorum exerceatur actus fidei
circa illud mysterium, quod illo die celebratur. Hæc
opinionem tenuit Nider in suo præceptorio, ut re-
fert Aragon. 2. 2. quæst. 2. art. 6. sed non habet maius
fundamentum, quam præcedens opinio, quia in il-
lis diebus non præcipitur aliquid speciale toti po-
pulo Christiano. Vnde eadem est materia præcepti,
& exercitium actus fidei ad summum est finis præ-
cepti. Vnde per ipsam professionem, & observan-
tiam talis festi virtute fit quædam professio fidei il-
lius mysterij, in rigore autem non est necessarium
ad observantiam talis diei internum actum fidei
circa tale mysterium exercere, quamuis sit utile, &
consulendum.

4. sentent.

4. Est ergo tertia sententia, quæ dicit solum ob-
ligare hoc præceptum ad exercendum aliquem ac-
tum fidei in hac vita; & determinationem autem
temporis in particulari relinquit ipsius hominis ar-
bitrio, quia non potest alia certa regula designari.
Sed ad hanc sententiam sequitur illud incommo-
dum, quia possit homo sine culpa nunquam exerce-
re actum fidei in discursu vite, sed in tempus articu-
li mortis illud differre, quia si hoc relinquitur arbi-
trio eius, potest illud tempus eligere, quia in rigore
solum illud est tempus necessitatis, consequens au-

Improbab.

tem est valde absurdum, quia est contra rectam in-
stitutionem Christianæ vite, cuius fundamentum
est fides, vnde illius actum præcedere oportet om-
nes alias virtutes.

5. Vt ergo breuiter hoc punctum explicemus, di-
stinguenda est iuxta supra dicta duplex necessitas
exercendi actum fidei. Vna est quasi per accidens, seu
ratione alterius; alia est per se, seu ratione ipsiusmet
fidei. Prior potest habere varia tempora, verbi gra-
tia, quando est necessarium elicere contritionem de
peccatis, aut Deum super omnia diligere, quod sine
actu fidei fieri non potest. Item quando videtur grauis
tentatio ad quam vincendam necessarium iudica-
tur fidei, iuxta illud 2. Petri 5. *Curre sine intermissione
in fide*, vel denique si occurrat occasio, in qua necessa-
rium sit debito modo, & magna fiducia orare Deum;
nam id etiam non fit sine præuia fide, iuxta illud,
quomodo inuocabunt eum, in quem non crediderunt ad Ro-
man. 10. sed in his casibus obligatio proprie non ori-
tur ex præcepto fidei, sed ex illo alio, vnde oritur ne-
cessitas, scilicet ex præcepto charitatis, vel contri-
tionis, aut alterius similis; oportet autem hoc
præceptum etiam habeat suum determinatum
tempus pro quo obliget.

6. Vterius ergo ex parte ipsius fidei designari po-
test hoc tempus, ut in primis fit ipsum initium Chri-
stianæ vite, ita ut moraliter loquendo statim in ipso
initio obliget. Quod potest ita explicari. Nam si lo-
quimur de homine adulto, qui antea non credebatur,
ille quam primum audit sufficienter fidem, tenetur
statim, & sine mora, vel dilatione actum fidei exer-
cere. Consentiunt communiter in designando hoc
tempore Theologi, præsertim recentiores, qui de
hoc puncto expressius disputarunt, Azor libro 8. in-
stit. moral. cap. 27. quæst. 8. Val. ent. 2. 2. disp. 1. quæst. 2.
puncto 5. §. *Superest secunda questio*, Sanchez libro 2. De-
calog. cap. 1. numer. 2. & alij. Probatum tum ex supra
dictis, quia hoc debetur authoritati Dei reuelantis,
& moralis dilatio in illa occasione est quædam vir-
tualis dubitatio, & ad quandam duritiem cordis
pertinere incipit; tum etiam, quia actus fidei tunc
est necessarius, ut homo possit baptizari, & fieri me-
brum Ecclesiæ, & capax sacramentorum; ad hoc
autem tenetur homo statim, ac moraliter potest, ut
constat ex ipsa Christi institutione, & rectè etiam
vite directione in ordine ad suum finem. Si verò lo-
quimur de homine in pueritia baptizato, ille cum
peruenit ad ætatem adultam, tenetur etiam statim,
moraliter semper loquendo, ut dixi, actum fidei ex-
ercere, ut se, & omnia sua possit in Deum ordinare:
hoc non aliunde probatur, nisi quia non potest com-
modius tempus assignari, & quia illud est valde o-
portunum, & moraliter necessarium ad bonam in-
stitutionem vite Christianæ, potestque hoc decla-
rari ex illa celebri opinione Diui Thomæ 1. 2. quæst.
89. artic. 6. quod puer perueniens ad usum rationis,
tenetur statim se convertere in Deum finem natu-
ralem, & ex pura lege naturali: si enim illud, *statim*,
prudenter explicetur, id est, ut non Metaphysicè re-
stringatur ad primum instans, sed ad morale quan-
dam durationem breuem, sententia est valde con-
sentanea rationi: igitur seruata proportione, idem
dicendum est in homine Christiano in ordine ad finem
supernaturalem, quem sola fides sufficienter propo-
nit. Post illud verò tempus, si homo seruauit præce-
ptum, & fidem exercuit, raro, vel fortasse nunquam
occurrit dicta obligatio exercendi actus fidei, nisi
quando tentatio aliqua contra ipsam fidem, vel in-
terna, vel externa occurrit, cui per actum fidei resi-
stere necesse sit, quia tunc illa necessitas non est ex-
trínseca, sed ipsiusmet fidei. Et ad hoc pertinet tem-
pus, in quo necessarium fuerit confiteri fidem, præ-
cipiente coram Tyranno, verisimile etiam est in arti-
culo mortis iterum recurrere hanc obligationem
propter periculum, & in hoc etiam nobiscum sen-
tiant

Duplex ne-
cessitas ex-
ercendi actum
fidei explicatur.

Præceptum
fidei obliget
ad credendum
in principio
vite rationis
moraliter
sumptum, vel
conuersionis
ad fidem.

Probatum,
in adulto ad
fidem con-
uersione.

Deinde in
homine in
pueritia ba-
ptizato.

An etiam
post illud
tempus, &
quando te-
netur quis
actum fidei
exercere, ex
præcepto ipsius
fidei.

hunc Valent Sanchez & Azor supra citati. In alijs vero temporibus vitæ sufficienter impletur hoc præceptum, exercendo alios actus religionis, charitatis, aut spei, quia regulariter non sunt sine usu fidei, & hæc de prima obligatione.

7. Circa aliam obligationem addiscendi fidem, supponendum est postulari à fidelibus, ut sciant illas res fidei, quas credere tenentur, ita ut memoria illas retineant, quantum in ipsis est. Hoc docent manifestè Concilia supra citata, præsertim Rhemense cap. 1. & Moguntinum cap. 45. & August. lib. de Fide & operibus cap. 6. & 7. & lib. de Fide & symbolo à principio, & sermonibus in vigiliis Paschæ, & Pentecostes, & omnes Doctores. Ratio est, quia merito postulatur ab homine Christiano, ut sit paratus ad exercendam, vel profitendam fidem suam quantum oportuerit. Circa hæc etiam obligationem duplex dubitatio occurrit. Prima est, de qua memoria hoc intelligendum sit, an tantum de memoria rerum, vel etiam de memoria verborum, sed prioris affirmativa resolutio certa est, quia illa est maximè necessaria ad usum fidei, & de illa maximè loquuntur Concilia, & Doctores.

8. De posteriori vero sunt opinioniones. Nam Medina supra, & alter Medina Codice de Oratione capite 10. partem negantem tenent, quia neq. illa memoria est per se necessaria, nec inuenitur sufficienter præcepta: Contrarium verò sentit Paludanus dicta dist. 15. quæst. 5. & sequitur Nauar. dicto cap. 11. & in lib. de Oratione ad caput quartum de Consecratione distinct. 1. cap. 20. Et potest fundari maximè in dicto Concilio Rhemenfi, & dari potest ratio, quia hæc memoria verborum est necessaria cõmuni populo, & ad conseruandam memoriam rerum, & ad profitendam fidem, quando oportuerit. In hoc puncto vnum est certum, scilicet non esse obligationem grauem retinendi memoria verba symboli, vel præceptorum, ita ut sit peccatum mortale hoc omittere. Ita explicat suam opinionem Nauar. supra, & ratio esse potest, quia, vel de præcepto non satis constat, quia nec ab aliquo Pontifice, nec in aliquo Concilio generali latum inuenitur, vel quia alij Canones, qui de hoc loquuntur, de substantia mysteriorum sufficienter intelliguntur, vel certe quia materia illa levis est, si præcisè in verbis, vel in eorum ordine sistatur. Probabile autem est, si ex pura negligentia hoc omittatur, non carere aliqua culpa saltem veniali, ut Nauar. etiam dicit, quia præter canones, qui hoc inhiuuant iuxta communem usum ecclesiæ talis negligentia censetur aliquomodo culpabilis, & in alijs aliquando scandalum generat. Si vero quis medioerem diligentiam adhibeat, & nihilominus ob naturalem defectum, vel incapacitatem verba retinere non possit, facile poterit ab omni culpa excusari.

9. Aliud breue dubium est, quia de habitibus non dantur præcepta, sed de actibus liberis: at vero memoria est quid habituale, consistit enim in actu primo, & permanet etiam quando non operamur: Quomodo ergo potest hoc præceptum ad memoriam obligare? Respondetur præceptum quidem non obligare immediate ad habitualem perfectionem, obligare tñ ad actus, quibus habitus cõparantur, & conseruantur. Sic enim habere gratiam habitualem non est proxima materia præcepti, & nihilominus, quatenus per contritionem comparatur, & per peccatum deperditur, obligatur homo, ut se disponat ad gratiam, & ut caveat ne illam amittat, postquam eam est consecutus. Sic ergo in presenti non percipitur immediate ipsa memoria habitus, sed quatenus consistit in actu primo, sed præcipitur diligentia necessaria ad acquirendam, vel conseruandam illam, quia necessaria est ad conuenientem vitæ institutionem, & ad fidei usum. Et hinc intelligitur id quod præcipue intendimus: nepe quã-

do, & ad quos actus hoc præceptum, quoad hanc partem obliget; per se enim, & immediate non obligat ad ipsum supernaturalem actum fidei, vel ad exercitium eius, hæc enim obligatio iam explicata est, sed obligat ad quandam præuiam dispositionem, seu preparationem quasi physicam ad illum actum, qui consistit in apprehensione, seu applicatione obiecti, & ideo immediate obligat hoc præceptum ad eam diligentiam faciendam, quæ sufficiat ad acquirendas, & ad retinendas species talium rerum, aut verborum. Ad hanc autem diligentiam obligatur homo, quam primum potest, quia est necessaria ad omnem usum fidei, postquam vero homo acquisiuit hanc notitiam, tenetur postea aliquos actus interdum iterare, quantum illi necessarium fuerit, ne res illæ memoria excidant. Vnde sit, ut talis obligatio non sit æqualis in omnibus, sed esse poterit maior, vel minor, seu frequentior in vno, quàm in alio, iuxta cuiusque capacitatem, & necessitatem.

SECTIO VI.

Utrum obligatio huius præcepti sit æqualis in omnibus fidelibus.

Materia huius dubitationis, ut ex eius discursu constabit non est huius loci propria, sed ad materiam de statibus magis pertinet, tamen quia ceteri Doctores illam hic attingunt, & est moralis, raroque de statibus in Scholis tractatur, breuissime illam expediemus. Supponimus autem non esse sermonem de obligatione negatiua, seu priuatiua huius præcepti; nam hæc sine dubio de se æqualis est omnibus fidelibus; nam omnes tenentur æquali certitudine credere, quæ omnem dubitationem de liberatam excludat, & æqualiter tenentur omnem errorem contra fidem cauere. Dico autem, æqualiter, quantum ad substantiam obligationis, & præcepti; nam quoad circumstantias ratione officij, vel doctrinæ poterit esse in vno grauior obligatio, quàm in alio. Item non est quæstio de obligatione quali hypotetica, quæ, supposita sufficiente propositione fidei, credere tenemur. Nam hæc obligatio etiam est eadem in omnibus, quamuis in ipsa propositione possit esse inæqualitas, quando vni plura reuelantur, seu proponuntur, quàm alteri. Solum ergo superest quæstio de obligatione ad habendam, & procurandam notitiam explicitam mysteriorum Fidei.

1. In quo puncto referri potest in primis error hereticorum huius temporis dicentium, quemlibet fidelium, quantumuis simplicem, & laicum teneri ad scienda omnia mysteria fidei, & ad legendam scripturam, ut inde possit intelligere, quæ sibi credenda sint. Vnde Caluinus irridebat distinctionem Theologorum, quæ vñ sumus de fide explicita, & implicita, quia fidem implicitam dicebat potius esse ignorantiam quandam, ideoq. nihil conferre ad salutem. Ita refert Gregor. de Valent. in suo tertio tom. disp. prima, quæst. 2. puncto 3. Verum tamen hi heretici imponunt hominibus onus importabile, & destrunt fidem, quatenus vnumquemque hominem faciunt regulam suæ Fidei, quod alibi à nobis impugnatum est.

3. Sit ergo certum, non omnes fideles teneri æqualiter ad explicitam notitiam fidei habendam. Hoc patet primo, quia nullibi in Scriptura talis obligatio imponitur omnibus fidelibus, sed solum illa, quam in superioribus explicuimus, ut ex locis ibidem allegatis constat. Secundo idem probatur, quia non omnia membra Ecclesiæ sunt æqualia, ut dixit Paulus ad Romanos duodecimo. Non omnia membra eundem actum habent. Nam sitotum (inquit) corpus esset oculus, ubi esset auditus? ac si diceret, non omnia membra Ecclesiæ obligari ad æqualiter videndum; ergo neque omnes obligantur ad æqua-

Præcepti negatiui obligatio æqualis est in omnibus.

Error hereticorum.

Caluini fundamentum.

Afferio Catholica. Præceptum fidei explicitæ non obligat omnes æque obligat.

ad æqualem fidei notitiam. Tercio hinc dicit Augustinus contra Epistolam Fundamenti, capite 4. *Turbam fidelium non intelligendi viucitas sed credendi simplicitas turissimam facit*, & in libro de Fide, & Symbolo, capite primo, dicit in illo contineri illa, quæ satis sunt insipientibus, & rudibus, quod etiam dicit Cyrillus Hierosolymitanus catechesi quinta, addens, & merito, non posse omnes fideles esse in scripturis verlatos. Est etiam apud scholasticos de hac veritate celebris doctrina Gregorij in secundo moralium capite vigesimo quinto, circa illa verba Iob primo. *Bones arabant, & asine pascebantur iuxta eos*, ubi per boves, dicit significari ministros Ecclesiæ, per asinos vero communem plebem, & ad ministros dicit pertinere perfectionem fidei, & doctrinæ; ad simplices vero fideles pasci ex eorum doctrina. Ratio denique est manifesta, quia communis plebs fidelium neque est capax perfectæ intelligentiæ mysteriorum fidei, neque per se potest scripturam intelligere, aut eius studio vacare. Vnde ex contrario errore infinita confusio, & dissensio inter ipsos fideles oritur, ut in ipsius hæreticis satis docuit experientia.

4. Est ergo assertio Catholica non obligari omnes credentes ad æqualem cognitionem rerum Fidei: ut autem hanc assertionem magis in partem laici breuiter explicemus, distinguamus omnes credentes in duas classes, laicorum scilicet, & clericorum. De laicis generaliter, & sine distinctione dicimus, non obligari ad fidem magis explicitam, quam in superioribus sectionibus explicata est, quia nec inuenitur præceptum eis impositum, vnde hæc obligatio oriatur, neque etiam ratione officij, vel muneris ad hoc tenentur, quia cura rerum supernaturalium ad eos non pertinet, inter ea vero, quæ supernaturalia sunt, maxime computatur doctrina Fidei, eiusque declaratio, aut defensio; & ideo in his, quæ pertinent ad perfectam intelligentiam mysteriorum Fidei, potius tenentur laici implicite credere, quod Ecclesia credit, & ita suo munere satisfaciunt. Et quamuis hæc Fides implicita aliquam ignorantiam includat, non tamen noxiam, quia non est de rebus necessarijs ad iustitiam, neque propter ea illa fides inutilis est, ut obijciebat Caluinus, quia & præseruat a periculis errorum, & subijcit mentem proximæ Fidei regulæ nobis traditæ, quæ est in Ecclesia.

5. De altera vero parte fidelium generaliter dicendum est, Ecclesiasticum ordinem obligare ad maiorem, magisque explicitam cognitionem rerum Fidei. Ita docent Scholastici in tertio, distinctione vigesima quinta, & Diuus Thomas secunda secundæ, quæstione secunda, articulo sexto, & latius in additionibus ad tertiam partem, quæstione trigesima sexta, articulo secundo, & probari potest ex illo Malachiæ secundo. *Labia sacerdotum custodiunt scientiam, & legem Dei requirunt de ore eius*. Et Ezechiel. 44. *Ipsi docebunt &c.* Et ideo in sacerdotibus peculiariter reprehenditur, & aggravatur ignorantia, Hierem secundo. *Sacerdotes non dixerunt ubi est Dominus, & tenentes legem nescierunt me*. Vnde Simachus Papa in epistola ad Laurentium Mediolanensem Episcopum, sic inquit. *Vilissimus reputandus est si non præcedat scientia, & sanctitate, qui honore præstantior est*. Et habetur capite Vilissimus prima, quæstione prima. Idem docet Gregorius in citato loco, & libro primo pastoralis cap. 1. Ratio vero clara est, quia ad Ecclesiasticos pertinet docere laicos, & illuminare illos de rebus Fidei: ergo ad maiorem cognitionem earum tenentur. Deinde, quod Petrus ait 1. Canon. cap. 3. *Parat rationem reddere eius, quæ in nobis est fidei*, maxime pertinet ad ecclesiasticum statum, ad id autem necessaria est maior doctrina, ut per se est manifestum: ergo &c.

6. Statim vero occurrit inquirendum, an hæc obligatio sit æqualis in omnibus Ecclesiasticis, vel quomodo sit accommodanda, vel distribuenda? Ad

hoc breuiter cum Diuo Thoma supra responderetur, non esse æqualem hanc obligationem in omnibus, quia non omnes habent æquale munus. Distingui ergo potest hic statum in tres gradus. Primus est simplicium clericorum, vique ad sacerdotes, qui dicuntur simplices, quia curam animarum non habent. Secundus parochorum. Tertius Episcoporum. De simplicibus sacerdotibus regula est, non teneri ad fidem magis explicitam, quam sit aliorum fidelium: his tamē exceptis, quæ ad suum munus obeundum, vti que ad conficiendum Sacramentum, & similia pertinent. Ita D. Thomas supra. Et ratio est, quia neque ex vi Fidei inuenitur speciale præceptum illis impositum: ex vi autem muneris satis est, ut eam cognitionem habeant, quæ ad suum munus recte exequendum est necessaria: hæc enim obligatio quali naturalis est, & maior non est imposita. Secundo de parochis dicendum est, maiorem quidem cognitionem in eis postulari, tamen ex eadem radice, & proportionem: nam ut D. Thomas supra dicit, habent potestatem, non tantum in corpus Christi verum, sed etiam in corpus Christi mysticum. Et ratione huius posterioris potestatis habent etiam maiorem obligationem, quia tenentur quoad doctrinam pascere gregem suum, & quoad mores tenentur etiam Sacramentum confessionis ministrare, & ex utroque capite tenentur ad maiorem doctrinam, & cognitionem: nam ut dicitur Matthæi decimo quinto. *Si cæcus cæco ducatur præter, ambo in fossam cadent*. De quare videri possunt capitula de ipsius sacerdotibus, distinctione trigesima octaua, & capit. Omnes viri, quæ sexus, de penitentis, & remissionibus.

7. Tandem. Episcopi obligantur sine dubio, ad maiorem cognitionem rerum Fidei, & morum, ita ut per se possint, & diffcultates communes intelligere, & fidem defendere, si opus sit. Vnde de Episcopo dicitur à Paulo ad Titum primo. *Oporet Episcopum esse iustum amplectentem eum, qui secundum doctrinam est, fidem sermonem, ut possit exhortari, & eos, qui contradicunt arguere*. Et ita etiam docent communiter sacri Canones, ut apud Gratianum videri potest distinctione vigesima tertia, trigesima sexta, & trigesima octaua, & septimam Synodum sessione vltima, capit. secundo, & Concilium Toletanum vndecimum, in principio, & Concilium Lateranense sub Alexandro Tertio. Habetur in capite cum in cunctis de electione, & in Concilio Lateranensi sub Leone decimo sessione nona: ac denique in Tridentino sessione septima, capite primo, & sessione vigesima secunda, capit. secundo de reformatione. Ratio vero est, quia Episcopi succedunt Apostolis, quibus maxime dictum est, *docete omnes gentes*, item quia hac ratione ad Episcopos pertinet defendere fidem, & habere etiam suffragium in Concilijs, in quibus de rebus fidei definiendis tractatur. Denique quia necessarium fuit in Ecclesia esse aliquos, ad quos officio pertineat exacta quædam cognitio rerum Fidei, ut possint sine errore conservari: ergo maxime hoc pertinet ad gradum Episcoporum. Dices satis esse, ut Episcopi per se, vel per alios possint hoc munus supplere: ergo in rigore non obligantur ad tantam cognitionem rerum Fidei. Respondetur hoc adiutorium esse per accidens, ipsi autem per se obligantur, & quamuis interdum possint excusari propter occurrentes causas, vel rationes ab illa perfectione doctrinæ, quæ per se loquendo necessaria est, non tamen ab illa cognitione, quæ sufficiens sit, iuxta locorum, & temporum opportunitates ad suum munus digne implendum: de quare Deo dante in opere de Ordine dicendum erit. Nam ex discursu facto constat verum esse, quod supra dixi, hanc obligationem non esse propriam Fidei, sed officij, seu officij.

Ad quam fidei notitiam reueantur fideles laici ex præcepto,

Ad fundam. Caluini in n. 2.

Ad quam fidei notitiam habendam reueantur Ecclesiastici.

An obligatio sciendi mysteria fidei sit æqualis in o-

in omnibus ecclesiasticis.

Quæ obligatio fit in sacerdotibus simplicibus.

Quæ in parochis.

In episcopis maior scientia mysteriorum fidei, & morum requiritur.

Obiectio 1.

Solutio.